

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

वर्ग संख्या

Class No.

पुस्तक संख्या

Book No.

रा०पु०/N.L. 38.

MGIPC-S6-13 LNL/72-10-1-73-10,000.

1808C

84'11

रा० पृ०-44

N. L.-44

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय
NATIONAL LIBRARY
कलकत्ता
CALCUTTA

अंतिम अंकित दिनांक वाले दिन यह पुस्तक पुस्तकालय से ली गई थी । दो सप्ताह से अधिक समय तक पुस्तक रखने पर प्रतिदिन 6 पैसे की दर से विलम्ब शुल्क लिया जायगा ।

This book was taken from the Library on the date last stamped. A late fee of 6 P. will be charged for each day the book is kept beyond two weeks.

G

NATIO

वर्ग संख्या

Class No.

पुस्तक संख्या

Book No.

रा०पु०/N.L. 3

MGIPC—S6—

धर्मपुस्तकस्य शेषांशः ।

चतुर्थः

प्रभुवीश्वरोदयस्य चतुर्थः सुसंवादाः

वेदिकानां धर्मसामान्यान्

उपदेशमविश्वदाकादिपत्राणि च ।

वृत्तानि सर्वाणि

द्वैतपञ्चोपनिषद्देवीयपञ्चितैः

यूनानीयभाषाया व्याख्यानानि ।

धर्मसामान्योपनिषद्सु मन्त्राख्यानानि च ।

14/82 _____

कलिकातामरे ।

१९११ भाके ई सं० १९७१ ।

मथीलिखितः सुसंवादोऽयं ।

—७७—

XII E 81

१ प्रथमोऽध्यायः ।

ख्रीष्टस्य वंशावलीः १८ तत्त्वचक्रमण्डपः ।

- १ इब्राहीमः सन्तानो दायूद् तदीयसन्तानस्य यीशूख्रीष्टस्य वंशावलीधम् ।
२ इब्राहीमः पुत्र इस्हाक् इस्हाकः पुत्रो याकुब् याकुब्ः पुत्रो यिज्ज-
३ दासदीयभ्रातरस्य । तामार उदरे यिज्जदा औरसपुत्रौ फारिससारहौ
४ दौ जज्ञाते ; तस्य फारिसः पुत्रो हिस्रोन् हिस्रोणः पुत्रोऽरम् । अरमः
पुत्रोऽम्मीनादब् अम्मीनादबः पुत्रो नहशोन् नहशोन्ः पुत्रः सल्मोन् ।
५ राखव उदरे तस्य सल्मोन् औरसपुत्रो बोयस् जज्ञे ; कृत उदरे बोयस
६ औरसपुत्र ओवेद् जज्ञे ओवेदः पुत्रो यिशयः । तस्य यिशयस्य पुत्रो राजा
दायूद् ; तस्य दायूदो राजा औरसपुत्रो मृतस्योरीयस्य जायायां सुले-
७ मान् जज्ञे । सुलेमानः पुत्रो रिहबियम् रिहबियमः पुत्रोऽवीयोऽवीयमारका
८ पुत्र आमाः आमाः पुत्रो यिहोशाफट् यिहोशाफटः पुत्रो यिहोरम् । तत्तुहकां
९ यिहोरमः सन्तान उमीयः । उमीयस्य पुत्रो योथम् योथमः पुत्र आहस्
१० आहसः पुत्रो हिस्कीयः । हिस्कीयस्य पुत्रो मनशिः मनशेः पुत्र आम्मीन्
११ आम्मीनः पुत्रो योसीयः । बाबिल् नगरे प्रवसनात् कियत् पूर्वं तस्य योसी-
१२ यस्य सन्तानो यिखनोयस्तस्य भ्रातरस्य जज्ञिरे । बाबिलि प्रवसतो यिखनी-
१३ यस्य पुत्रः शिबल्तीयल् जज्ञे शिबल्तीयल्ः पुत्रः सिरुबाबिल् सिरुबा-
बिल्ः पुत्रोऽविज्जद् ; अविज्जद् पुत्र इलिषाकीम् इलिषाकीः पुत्रो
१४ सूरः । असुरः पुत्रः सादोक् सादोक्ः पुत्र आखीम् आखीमः पुत्र इलि-
१५ ज्जद् । इलिज्जद् पुत्र इलियासरः ; इलियासरः पुत्रो मतन् मतनः पुत्रो
१६ याकुब् याकुब्ः पुत्रो यषूस् स मरियमः पतिः । एतस्मा मरियम उदरे
१७ यीशूः समुद्भव यं जनाः ख्रीष्टम् अथाद् अभिषिक्तं प्रवन्ति । इत्यम्
इब्राहीमा दायूद् यावत् सर्वे चतुर्दश पुरुषा एवम् आ दायूदो बाबिलनगरे

प्रवासं यावत् चतुर्दश पुरुषाः, एवं बाबिलि प्रवधनकालाच्च स्त्रीष्टं यावत्
चतुर्दश पुरुषाः ।

इत्थं यीशुख्रीष्टस्य जनिरभूत् । तदीया जननी मरियमनामिका १८
कन्या युषफे वाग्दत्तामीत् तदा तयोः सङ्गमात् पूर्वं पवित्रात्मनः सका-
शात् तस्याः कन्याया गर्भोऽभवत् ततस्तस्याः पतिर्युषफ् सज्जनत्वात् तस्याः १९
कलङ्कं प्रकाशयितुम् अभिच्छन् तां गुप्ते परित्यक्तुं मतिम् अकरोत् । स २०
मनसा तदेव चिन्तयति तदानीं परमेश्वरस्य दूतः स्वप्ने दर्शनं दत्त्वा तस्मै
कथितवान् हे दायूदः सन्तानं युषफ् त्वं स्त्रीयां जायां मरियमं गृहीतुं
भयं मा कार्षीः । यतस्तस्या उदरे य आसीत् स पवित्राद् आत्मनोऽभवत् २१
अपरं मा पुच्छं प्रसविष्यते त्वन्तु तस्य नाम यीशुरिति, अर्थात् ज्ञातेति
करिष्यसि यस्मात् स स्त्रीयलोकांतेषां पापेभ्यो मोचयिष्यति । इत्थं सति २२

‘पञ्च गर्भवती पुच्छं कुमारी प्रसविष्यते ।

इस्मानूथेल् तदीयं हि नामधेयं भविष्यति ।’

स्मानूथेल् अर्थाद् अस्माकं सहाय ईश्वरः । इति यद् वाक्यं भविष्य- २३
जादेना पूर्वम् ईश्वरः कथयामास तत् सफलम् अभवत् । अनन्तरं युषफ् २४
निद्रात् उत्थाय परमेश्वरदूतस्य प्रत्यादेशान् स्त्रीयां जायां जग्राह किन्तु २५
सा यावत्कालं स्त्रीयप्रथमपुच्छं न प्राप्नुयत् तावद् युषफ् तां नोपागच्छन्
पुच्छस्य नाम यीशुरित्यकरोत् ।

१-द्वितीयोऽध्यायः ।

१ तारकादेशेन- ज्योतिर्विद्वां चिह्नशालमागतं ११ युषफो यीशुमरीयमयोः
मिसरान्वयं १९ वैतजिजिभि हेरोदुराजेन बासकानां जन्म १९ दशावेलदेशं
प्रति स्त्रीष्टस्य पुनरागतं बाबिलिदुषामे निवासश्च ।

तदनन्तरं हेरोदनाभि राज्ञि सति यिहूदादेशीयवैतलिहमनगरे
यीशो जाते सति कियन्ता ज्योतिर्विदः प्राच्या दिशो चिह्नशालमनगरम्
स्थ कथितवन्तः, यिहूदिनां राजा यो जायत स कुवास्ति । वयं प्राच्यां
दिशि तिष्ठन्तस्तदीयजनसुखकम् स्वकम् अपश्याम तस्मात्तुं वन्दितुं समा-

३ गताः । राजा हेरोद् तद्वाक्यं निगम्य चिरुशालमुत्थितैः सर्वैर्जैः
 ४ सार्द्धम् उद्दिष्टः सन् सर्वान् प्रधानयाजकान् अध्यापकांश्चाह्वय्य पप्रच्छ
 ५ खीष्टः कुत्र जनिष्यते ? ततस्ते प्रत्यवोचन् यिज्जदीयदेशस्य बैतुलिहिम्
 नगरे यतो भविष्यद्वादिभिर्लिखितम् सतादृशम् आसीत् ।

६ 'सर्वासु राजधानीषु यिज्जदीयस्य नोदृतः ।

हे यिज्जदीयदेशस्य त्वं न चुद्रामि बैतुलिहिम् ।

यस्मादस्माकमिस्त्रायेलोकान् यः पालयिष्यति ।

तादृगेको महाराजस्त्वन्माध उद्भविष्यति ।'

- ७ तदा नृपतिर्हेरोद् तान् ज्योतिर्विद् आह्वय्य गुप्तं पृष्टवान् सा तारका
 ८ कदा दृष्टाभवदिति । अपरं तान् बैतुलिहिम् नगरं प्रेषयन् अवोचत् सूयं
 गच्छत यद्वात् तं शिशुम् अन्विष्य तस्योद्देशे प्राप्ते वाक्तीं मह्यं कथयिष्यथ
 ९ ततोऽहमपि गत्वा तं वन्दिष्यामि । तदानीं नृपतेरेतादृशीम् आज्ञां
 लब्ध्वा ते प्रातिष्ठन्त । ततः प्राच्यां तिष्ठन्तो यां तारकाम् अपश्यन् सा तारका
 १० तेषाम् अग्रेऽग्रे गत्वा यत्र शिशुरासीत् तदुपरि स्थगिताऽभवत् । तत् तारकां
 ११ दृष्ट्वा तेऽतीव हर्षेणानन्दन् । अपरं गृहं प्रविश्य तन्मात्रां मरियमा
 शिशुम् दृष्ट्वा दण्डवत् प्राणमन्, अपरं स्त्रियां धनसम्पत्तिं मोचयित्वा स्वर्ण-
 १२ कुन्दुसगन्धरसान् तस्मै दर्शनीयम् अददुः । अनन्तरं हेरोद् राजस्य समीपं
 पुनर्गतुं स्वप्न रश्मरेण निषिद्धास्ते भिन्नमार्गेण स्त्रियदेशम् अगमन् ।
 १३ तत्पश्चात् तेषु गतेषु परमेश्वरस्य दूतः स्वप्ने युषफे दर्शनं दत्त्वा कथित-
 वान् त्वम् उत्तिष्ठ शिशुं तस्मात्तरस्य गृहीत्वा मिस्रदेशं प्रति पलायस्य
 सर्वं यावद् अहं त्वां वाक्तीं न वदिष्यामि तावत् तत्रैव तिष्ठ यतो
 १४ हेरोद् नृपतिः शिशुं हन्तुम् स्तुगयिष्यते । तदा युषफ उत्याय चपायां
 शिशुं तस्मात्तरस्य गृहीत्वा मिस्रदेशं गतवान् एवं राज्ञो हेरोदो मरण-
 पथ्यन्तं तस्मिन् देशे न्यवसत् ।
 १५ तेनाहं 'मिस्रो देशात् स्त्रीयं पुत्रं समाह्वयम्' यदेतद् वाक्यं भवि-
 ष्यद्वादिनेश्वरो ऽकथयत् तत् सफलम् अभूत् ।

अनन्तरं हेरोद् स्वं ज्योतिर्व्यङ्गिर्वक्षितं विज्ञाय अत्यकुह्यत्, एवंपूर्व १६
तान् विशिष्य पृष्ट्वा यस्मिन् दिने तेषां तारकाया दर्शनं जातं तेभ्यस्तत्
श्रुत्वान् आ तद्दिनाद् गणयित्वा द्वितीयवत्सरप्रविष्टवयस्का थावन्तः
शिग्रवस्तस्मिन् वैतस्मिद्धिमनगरे तस्य सोमायाञ्च संस्थिता लोकान्प्रदित्य
तान् सर्वान् अघातयत् । अतएव । १७

‘क्रन्दनस्य विलापस्य महाशोकस्य च ध्वनिः ।

रामायां श्रूयते लोकै राहेल् पुच्छेषु रोदिति ।

न मन्यते प्रबोधञ्च विद्वान्ते नैव ते यतः ।’

एषा या कथा यिरिमियनाम्ना भविष्यद्वादिना प्रोक्ता सा तदा सफलाभूत् । १८

ततः परं राज्ञि हेरोदि मृते मति परमेश्वरस्य दूतो मिसर्देशे १९
यूपयो स्वप्ने दर्शनं दत्त्वा कथितवान् उत्तिष्ठ शिशुं तन्मातरञ्च समादाय २०
पुनरिआयेल्देशं याहि ये शिशुं हन्तुम् अमृगयन्त नै मृताः । तदा स २१
उत्थाय शिशुं तन्मातरञ्च समादाय दस्त्रयेल्देशं गतवान् । किन्तु २२
इएरदोयदेशे आर्षिलायनामा राजकुमारः स्त्रीयपितुः मिहामने ममुप-
विश्य राजवं करोतीति निग्रस्य तच्च गन्तुम् अशङ्कत । पश्चात् स्वप्ने २३
ईश्वरेण प्रबोधितः सन् गास्लील्देशीयैकप्रदेशं गत्वा नासिरिजालि
यामि न्यवसत् तेन तं नासिरौय इति वदिष्यन्ति एषा या कथा भविष्य-
दादिभिरुक्तासीत् सा सफलाभूत् ।

१ ङतीयोध्यायः ।

२ योहन्नसरिबं ७ तस्य मज्जनस्य प्रचारः १७ खोदस्य मज्जनस्य ।

तस्मिन्नेव समये योहन्नामा मज्जयिता यिज्जदोयदेशस्य प्रान्तर १
उपस्थाय प्रचारयन् अकथयत्, मनः परावर्तयत स्वर्गीयराजवं २
समीपमागमत् ।

३ ‘परमेश्वरस्य पञ्चानं परिक्रुत सर्वतः ।

तस्य राजपथस्यैव समानं कुरुताधुना ।

इतीदं प्रान्तरे वाक्यं वदतः कस्तचिद्भवः ।

एषा कथा विशाचियभविष्यदादिना तं योहन्म उद्दिश्य कथितासीत् ।

४ योहन्नो वसनम् महाङ्गलोमभिः प्रातं तस्य कस्यां चर्मकटिवन्धनं शलभा

५ वन्यमधूनि च तस्य भक्ष्यद्रव्याण्यासन् । तदानीं यिरूशालम् नगरनिवा-

६ सिनः सर्वे विज्रदिदेशीया यद्दननद्या उभय तटस्थाश्च लोका निर्गत्य

तत्समीपम् आगत्य स्त्रीयस्त्रीयपापान्यङ्गीकृत्य तस्यां यद्दननद्यां योहना

मञ्जिता अभवन् ।

७ अपरम् बह्वन् फिरूशिनः मिदूकिनश्च लोकान् मञ्जनार्थम् निज-

निकटम् आगतान् दृष्ट्वा स तान् अत्रोचत् रे सर्वपञ्चा आगामिकोपात्

८ पलायितुं युष्मान् कोऽचेतयत् ? मनः परावर्त्तनोपयुक्तं फलम् उत्पादयत

किन्त्वस्माकं तातद्ब्राह्मीम् अस्तीति स्त्रीय मनःसु चिन्तयित्वा मा कथयत ।

९ यस्माद् अहं युष्मर्थं कथयामि, ईश्वर एतेभ्यः पापाणिभ्यद्ब्राह्मीमस्मा-

१० नान् उत्पादयितुं शक्नोति । एवं महोत्सहमूलेऽद्यापि कुठारो लागित

आस्ते तस्माद् यः पादप उत्तमफलानि न फलति स क्विद्यपानो वज्रौ

११ निक्षेप्यते । अपरम् अहं युष्मान् मनः परावर्त्तनार्थं जले मञ्जयामीति

वत्यं किन्तु मत्पश्चाद् य आगच्छति स मत्तोऽपि महान् अहं तदीय-

पादुकावहनार्थमपि योग्यो न भवामि, स युष्मान् वज्रिवत्पवित्रात्मनि

१२ मञ्जयिष्यति । तस्य हस्ते सूर्यमास्ते स तेन खगलस्थानि सम्यक् प्रस्फोष्य

स्त्रीयगोधूमान् सर्वान् संगृह्य निजभाण्डागारे स्थापयिष्यति किन्तु

बुषाण्णनिर्वाणाग्निना दाहयिष्यति ।

१३ अनन्तरं यीशु योहना मञ्जितो भवितुं गालील प्रदेशात् यद्दने तज्जि-

१४ कटम् आगच्छत् । किन्तु योहन् तं निषिध्य प्रोक्त्वान् त्वं किं मतसमीपम्

१५ आगतौसि वरं त्वया समावृक्षावगाहितव्यम् । तदा यीशुः कथितवान्

इदानीम् अनुमतिं कुरु यत् इत्थं सर्वे धर्मा अस्माभिः साधनीयाः

१६ ततः सोऽमन्यत । तदा यीशु मञ्जितः सन् तत्क्षणान् तोयाद् उदतिष्ठत्

तेन तदर्थं मेघदारे मुक्ते सति स ईश्वरस्यात्मानं कपोतवद् अवरोह्य
स्वस्त्रोपरि सन्निष्ठमानम् अपश्यत् । अपरम् एष मदीयः प्रियः पुत्र १७
एतस्मिन्नेव मम परमः सन्तोष एतादृशी वैहायसी वाक् समभवत् ।

॥ चतुर्थोऽध्यायः ।

१ श्रैतानां स्त्रीद्वयं परीक्षत् २२ कफनाडमि तस्य नामः १७ तदीयतुसंवादस्य
प्रचारणं १८ पितरं चान्द्रियो याकुब् योहन् चैतेषाम् आज्ञानं २२ स्त्रीद्वयं
रोगिणां रोगमोचनञ्च ।

ततः परं योशुः श्रैतानां परीक्षितो भवितुम् आत्मानां प्रान्तराया- १
कर्षितः सन् चलारिंशद् अहोरात्राणि निराहारस्तिष्ठन् क्षुधितोऽभवत् । २
तदा परीक्षकः तत्समीपम् आगत्य कथितवान् यदि त्वम् ईश्वरस्य पुत्रो ३
भवसि तर्ह्यज्ञया पाषाणान् एतान् पूषान् कुरु । ततः स प्रत्यवोचद् ४
इदं लिखितम् अस्ति केवलेन पूषेन मानवो न जीवति किन्त्वैश्वरस्य
वदनाद् यद् यद् वचो निर्गच्छति तेनैव जीवति । तदा श्रैतान् तं ५
पुण्यनगरं नीत्वा मन्दिरस्य चूडोपरि स्थापयित्वा गदितवान् यदि त्वम्
ईश्वरस्य पुत्रो भवसि तर्ह्यस्याधः पत यत एतादृशं लिखितम् आस्ते । यथा ६

‘आज्ञापयिष्यति स्त्रीयान् दूतान् स परमेश्वरः ।

रक्षितुं सर्वमार्गं त्वां तेन लक्षणे यथा ।

न लगेत् प्रस्तराघातस्त्रां धरिष्यन्ति ते तथा ।

तदा योशुस्तम् अभाषत इत्यपि लिखितम् अस्ति त्वं निजप्रभुं परमेश्वरं ७
मा परीक्षस्व । तदनन्तरं श्रैतान् तां पुनरपि उच्चतमपर्वतोपरि नीत्वा ८
जगतः सर्वराज्यानि तदीयैश्वर्याणि च दर्शयित्वा तमवोचत् यदि त्वं ९
दण्डवद् भूत्वा मां प्रणमसि तर्ह्यहम् एतानि सर्वाणि तुभ्यं दास्यामि ।
तदानीं योशुस्तस्मै कथितवान् श्रैतान् त्वं दूरीभव लिखितम् आस्ते त्वं १०
निजप्रभुं परमेश्वरं प्रणम्यसि केवलं तमेव सेविष्यसे । तदा श्रैतानां तस्मिन् ११
परित्यक्ते सति स्वर्गीया दूताः समागत्य तं सेवितुम् आरभन्त ।

ततः परं योहन् कारायां बद्धोऽभूद् एतां कथां श्रुत्वा योशुर्गालीलं १२

१३ गतवान् । तदनन्तरं स नासिरिद्वयाम् परित्यज्य सागरस्य तटे सिवूत्तुम्
गंगाली चानयोर्भयप्रदेशयोः सीमा मध्यवर्त्तिनं कफर्माज्जम्भगरं
१४ गत्वा तत्र न्यवसत् । तस्मात्

‘मित्रैः पार्श्वे तु यद्भूतः पारोऽन्यदेभिर्गालिलि ।

अन्धकारे तु ये लोका उपविश्य स्थितास्तथा ।

१५ मृत्योर्देशे च कात्यायां ये लोकाः समुपविशन् ।

तेषान्तु सम्मुखे दीप्तिः सुप्रकाशं करिष्यति ।’

१६ एषा या कथा विशाधिपभविष्यद्वादिना प्रोक्तासीत् सा सफलाभूत् ।

१७ ततः परं योशुः सुसंवादं प्रचारयन् एतां कथां कथयितुम् आरभत
ममः परावर्त्तयत स्वर्गीयराज्यं समीपमभूत् ।

१८ अनन्तरं योशुः गालीलः सागरस्य तटेन गच्छन् गच्छन् आद्रिद्यं
तद्भ्रातरं शिमोनम् अर्थाद् यं पितरं वदन्ति जनास्तौ समुद्रे जालं

१९ निक्षिपन्तौ दृष्टवान् यतस्तौ मत्स्यधारिणावास्ताम् । तदा स तावाह्य
कथितवान् युवां मत्पश्चाद् आगच्छतम् अहं युवां मानुषधारिणौ करि-

२० व्यामि । तेनैव तौ जालं परित्यज्य तस्य पश्चाद् अगच्छतां । ततः परं तस्मात्

२१ स्थानाद् गच्छन् गच्छन् स सिबदेः पुत्रं याकुबं योहन्नामानस्य भ्रातरौ

२२ पिना साडे नौकायां जालस्य जोर्णोद्धारं कुर्वन्तौ दृष्ट्वा तावाक्यतः ।

तेन तत्त्वणात् तौ नावं स्वपितरञ्च परित्यज्य तस्य पश्चाद्गमिनौ आतौ ।

२३ ततः परं भजनभवने समुपदिश्य समुपदिश्य राज्यस्य सुसंवादं प्रचारयन्
प्रचारयन् लोकानां सर्वप्रकाररोगान् सर्वप्रकारपीडाञ्च प्रशमयन् प्रशम-

२४ यन् योशुः कस्तूरगालीलदेशे अभितुम् आरभत । तेन कस्तूरं सुरियादेशं
तस्य सुख्याति र्वाप्नोत् ; अपरं भूतपक्षापस्त्ररिपक्षाचातिप्रभृतयो यावन्तौ

लोका नानाविधरोगैः कष्टं प्राप्नुवन् तेषु सर्वेषु तस्य समीपम् आनीतेषु

२५ सस्य स तान् निरामयान् अकरोत् । एतेन गालीलदिक्कापलि यिहूशालम्
यिहूदीयदेशेभ्यो यद्भूतः पाराथ बहवो लोकास्तस्य पश्चाद् अगच्छन् ।

५ पञ्चमोऽध्यायः ।

१ श्रीहस्तेपदेमारकाः १ धन्यलोकानां निषेधः १२ श्रीहस्तस्य शिखायां खण्ड-
दोषिकपक्षयोः कथनं १७ खण्डायां शिखां कर्तुं श्रीहस्तस्य तारः १९ अधकोशयो-
निषेधः २० परदारमननिषेधः २२ हयननिषेधः २८ चिन्मननिषेधः ४२
प्रभुमिः चार्हं त्रयोः खण्डा य ।

तदन्तरं स लोकनिवहं विलोक्य पर्वतं गत्वा तदुपर्युपाविशत् । तदा १
त्रिविधेषु तन्मयीषु आगतेषु स तेभ्य इमा उपदेशकथाः कथयितुम् आर- २
भत । अभिमानविहीना लोका धन्या यतः स्वर्गोत्तराज्यं तेषाम् अधि- ३
कारः । स्थिरमाणा लोकाश्च धन्या यतस्तैः साम्बना लभ्यन्ते । नम्रशीला ४
लोकाश्च धन्या यतस्ते प्रथिव्याम् अधिकारं प्राप्स्यन्ति । धर्माच्च बुधिता- ५
स्तृपिताश्च लोका धन्या यतस्ते ब्रह्मन्ति । दयालवो लोका धन्या यतस्ते ७
दयां प्राप्स्यन्ति । निर्भयान्ताः करुणा लोकाश्च धन्या यतस्त ईश्वरं द्रक्ष्य- ८
न्ति । मेखलकारका लोकाश्च धन्या यतस्त ईश्वरस्य सन्ताप्ता इति विख्या- ९
न्ति । धर्मकारणात् ताडिता लोकाश्च धन्या यतस्तेषां स्वर्गोत्तराज्ये- १०
ऽधिकारः । यदा मानुषा मम नामहेतोर्धुमान् निन्दन्ति प्रहरन्ति च ११
तथा मृषा नामा दुर्व्याख्यानि वदन्ति तदा यूयं धन्याः । तदानीं यूयम् १२
आनन्दत झादध्वञ्च यतः स्वर्गे प्रचुरं फलं प्राप्स्यथ, ते युष्माकं पूर्वोच-
भविष्यद्वादिनोऽप्येवं प्राताडयन् ।

यूयं प्रथिव्या खण्डानि किन्तु यदि खण्डस्य खण्डं विनश्यति तर्हि १३
तत् कथं स्वादुचुकं भविष्यति तत् कस्यापि कार्यस्यायोग्यत्वात् केवलं वरि-
क्षेपस्य मनुष्याणां पदतलैर्देखनस्य च योग्यं भवति । यूयं जगती दीप्तयः १४
पर्वतोपरिस्थितं नगरं गुप्तं भवितुं न शक्नोति । मानवाः प्रदीपान् ज्वालय- १५
यित्वा द्रोणाधो न स्थापयन्ति किन्तु दीपाधारोपर्येव तेन ते दीपा
गृहस्थितान् सकलान् दीपयन्ति । यथा मनुजा युष्माकंसत्कर्तृदृष्ट्वा युष्माकं १६
स्वर्गस्थपितरं धन्यं वदन्ति तेषां साक्षात् युष्माकं दीप्तिस्थया प्रकाशताम् ।

अहं व्यवस्थाभविष्यद्वाक्ये लोभुम् आगत इति नागब्रूयतां ते लोभुं १७
नागतः सफले कर्तुम् आगतोऽस्मि । अहं युष्मान् कथं वदामि वाक् १८

आकाङ्क्षयिष्यौ न नश्यतः, तावत् समस्तो सक्तो न सति व्यवसाया एका
 १६ मात्रा विस्तुरेकस्य न लोप्यतः । अतो य एतावान् आशानाम् सति-
 सुद्राम् एकाम् आशामपि लङ्घये लोकानपि तथैव शिञ्चयति न स्वर्ग-
 रात्र्ये सर्वेभ्यः सुद्र इति विख्यास्यति किन्तु यस्यां पालयति तथैव शिञ्च-
 यति च स जनः स्वर्गीयराज्यस्य मध्ये प्रधानत्वेन विख्यातो भविष्यति ।
 १७ अपरञ्च युष्माभ्यम् अहं कथयामि, अध्यापकेभ्यः फिक्कशिलोकेभ्यश्च
 युष्माकं धर्मानुष्ठानस्तोत्तमत्वे ■ सति यूयम् ईश्वरस्य राज्यं कदापि प्रवेष्टुं
 नैव शक्यथ ।

२१ त्वं नरं न हन्या, यतो यो नरं हन्ति स विचारे दण्डयोग्यो भविष्यति
 २२ पूर्वोक्तलोकान् प्रतीत्युक्तम् आसीत् तद् यूयं श्रुतवन्तः । किन्त्वहं युष्मान्
 ब्रवीमि योऽकारणं स्त्रीयभ्रात्रे क्रुध्यति स विचारे दण्डयोग्यो भविष्यति
 यः स्त्रीयभ्रातरं निर्ब्बाधं वक्ति स महासभायां दण्डयोग्यो भविष्यति त्वं
 मूढ इतिवाचं यः स्त्रीयभ्रातरं वदति स नरकाग्नौ दण्डयोग्यो भविष्यति ।
 २३ अतो वेद्याः समीपं स्त्रीयनैवेद्ये समानीतेपि स्त्रीयभ्रातुः समीपे केनापि
 २४ कारणेनापराधी विद्यमे तदानीं यदि तव तस्य सति जायते तर्हि तस्या
 वेद्याः सम्मुखे निजनैवेद्यं निधाय तदैव गत्वा पूर्वं स्त्रीयभ्रात्रा सह मिल
 २५ पश्चाद् आगत्य स्त्रीयनैवेद्यम् उत्सृज्यसे । अन्यथा यावद् विशादिना
 साङ्गं पथि तिष्ठसि तावत् तेन साङ्गं मिल को वेद् विशादी त्वां
 विचारयितरि समर्पयति विचारयिता च प्रहारिणि समर्पयति तेन
 २६ त्वं कारायां बध्येथाः, तर्हि तुभ्यम् अहं सत्यं कथयामि अवशिष्ट-
 कपर्दके न परिशेषिते सति तस्मात् स्थानात् कदापि बहिरागन्तुं
 त्वं नैव शक्यसि ।

२७ त्वं न व्यभिचरेति पूर्वोक्तलोकेभ्यः कथितं युष्माभिः श्रुतं किन्त्वहं
 २८ युष्मान् वक्षामि यदि कश्चित् कामतो योषितं पश्यति तर्हि मनसा स
 २९ तथा साङ्गं व्यभिचरति । तस्मात् तव दक्षिणं चक्षुर्धेदि, त्वां बाधते तर्हि
 तद् उत्पास्य दूरे स्थितस्तत्र सत्त्वपुत्रो नरके निक्षेपाद् एकाग्रनाम्ने

साधो भवति । अथ यदि लक्ष्मीः इन्द्रियकारणा साधो तर्हि न १०
कामिता दूरे निक्षिप्य स्यात् तव कृतज्ञादरीरस्य नरके निक्षेपाद् यथा-
ब्रह्म किमात्रो लाभो भवति ।

उक्तमस्ति यदि कश्चिन् स्वजायां त्वकुमिच्छति तर्हि स तस्यै त्याग- ११
पथं दद्यात्, किन्त्वहं युष्मान् भावे अभिचारं विना यः स्वजायां परि- १२
त्याजति स तां अभिचारयति यस्तु जनस्यां परित्यक्तो विवहति सोऽपि
अभिचारं करोति ।

तं श्रुत्वा प्रपद्यमकृत्वा ईश्वराय प्रपद्यं पालय, पूर्वोक्तलोकेभ्य उक्तमिदं ११
अपि युष्माभिः सुतं किन्त्वहं युष्मान् वच्मि कमपि प्रपद्यं मा काष्ठं, अथान् १२
स्वर्गेण न यतः स ईश्वरस्य भिंहासनं पृच्छ्या च न यतः सा तस्मात्पादपीठं १५
विहृत्पालमापि न यतस्तन् महाराजस्य पुरं स्वन्निरसापि न यतस्तत्सक- १६
कचमपि शृङ्गां कृष्णं वा कर्तुं त्वं न शक्नोषि । अपरस्य द्यूधं कथोपकथने १७
स्त्रीकृतास्त्रीकृताभ्याम् अधिकं वाक्यं मैव कथयत यत एतस्माद् अधिकं
यत् तत् पापात् समुपपद्यते ।

अपरं चक्षुषो विविमयेन चक्षुः, दन्तस्य ॥ दन्तः पूर्वोक्तलोकेभ्यः कथित- १८
मेतद् युष्माभिः सुतं, किन्त्वहं युष्मान् वच्मि द्यूधं हिंसकं न व्याहत १९
किन्तु केनचित् त्वद्दक्षिणकपोले अपेष्टेनाहते तस्मै वामकपोले परावर्त्तय ।
यदि कश्चिज् जनस्त्वया साद्वै विवदमानस्त्वदीयपरिधेयं यद्वीतुम् २०
इच्छति तर्हि तस्यै वसनम् उत्तरीयमपि प्रदेहि । एवं क्रौञ्चैकां त्वां नेतुं २१
केनचित् त्वयि यस्माद् भ्रियमाणे सति तेन सहितस्यै क्रोशद्वयं द्याहि ।
यस्तु जनस्यां किमपि याचते तस्यै तत् प्रदेहि, एवं केनचित् त्वाम् पश्ये २२
परिचाक्षिते तस्मै जनाय विमुखा मा भव ।

क्षेमभीषवादिभिः प्रोच्यन् किन्तु रिपुम् शतीयन् इति पूर्वोक्तमपि २३
युष्माभिः सुतम्, किन्त्वहं युष्मान् भावे द्यूधं रिपावपि प्रोच्यन् ये युष्मान् २४
प्रपन्ति तेभ्यः चात्रिवं दत्तं ये युष्मान् शतीयन्ते तेषां चेमं कुहते ये युष्मान्
विन्दन्ति तां वदन्ति च तेषां कृते प्रार्थयन्त्यम् । तेन यः सदस्यलोकोपरि २५

- रक्षिमुद्राद्यवति धार्मिकाधार्मिकोपरि मोक्षं वर्धयति च तादृशकर्मैक-
 ३६ पितुर्गुणं वनतामा भविष्यति । ये युष्मास्तु ग्रीवन्ते यदि गुणं तेनैव ग्रीवन्ते
 तर्हि तेन युष्माकं किं फलं भविष्यति । अपरास्ता अपि किञ्चिद्गुणं च
 ३७ कुर्वन्ति । अपरस्तु यदि गुणं स्त्रीयधातुभ्यश्च नमस्तुदय तर्हि तत्
 ३८ महत् कर्म कृतवन्तः । देवपूजचितारः किम् एतादृशं कर्म च
 ३९ कुर्वन्ति । अतएव युष्माकं स्वर्गस्थितः पिता यथा सम्पूर्णेक्षयेव धूममपि
 सम्पूर्णो भवति ।

१ चर्तुष्पाथः ।

१ अथर्वश्रुति २ दानश्रुति ३ प्राचीनाश्रुति ४ उदीयनश्रुति ५
 भगवद्गोपदेवः ६ अथर्ववेदाकर्मवशात् च ।

- १ अपरस्तु गुणम् अवधानं कुर्वन् मानुषान् प्रदर्शयितुं तेषां मोक्षरे
 धर्मकर्माणि सैव कुर्वन् यस्माद् यदि युष्माभिसाधुमानि कियन्ते
 तर्हि युष्माकं स्वर्गस्थस्तु पितुः सकाशाद् युष्माकं किमपि सुफलं नैव
 भविष्यति ।
 २ तं यदा ददासि तदा कपटिनो यद्गन् मानवैः प्रशंसिता भवितुं
 भजनभवने राजमार्गे च तूरीं वादयन्ति तथा आ कार्षीः, तुभ्यमहं
 ३ स्वयं कथयामि ते जनाः स्त्रीयफलं परिप्राप्नुवन् । किन्तु त्वं यदा दानं
 ददासि तदा निजदक्षिणः करः किं कर्म करोतीति वामं करं नैव
 ४ विद्यापय । तेनैव तदोद्यं दानं गुप्तं भविष्यति एवं यस्मादोद्यः पिता गुप्तं
 कर्म परिपश्यति यएव तुभ्यं समकाशं फलं प्रदास्यति ।
 ५ यदा च प्रार्थयसे तदा कपटिनद्वयं मा कुर्वन्तस्ते भजनभवने राज-
 मार्गे च तिष्ठन्तो लोकदर्शनायै प्रार्थयितुं ग्रीवन्ते युष्मानहं स्वयं वक्ष्यामि ते
 ६ स्वफलं प्राप्ताः । अतः प्रार्थनाकाले गृहान्ताः प्रविश्य दारं वज्रा तव गुण-
 पितरं प्रार्थयस्व तेन यस्मात् पिता गुप्तं पश्यति स तुभ्यं समकाशं ददास्यति ।
 ७ यदा च प्रार्थयसे तदा देवार्थकवत् पुनश्च किं मा कुर्वन्तस्ते भजनभवने भजन-
 ८

वचसुकेऽप्राक्तं प्रार्थना आदिष्यते । धूर्त्वं तदस्यां कुरुत यतो यद् धनं =
प्रयोजनं तद् वाञ्छन्तः पूर्वं युष्माकं पिता जानाति । अत इत्थं प्रार्थयन् ६
ये अस्माकं स्वर्गस्थपितस्वप्नाम् पूज्यं भवतु । तव राजत्वं भवतु त्वदिच्छा १०
स्वर्गे यादृशी पृथिव्यामपि तादृशी सफलं भवतु । अस्माकमावक्ष्यमाणा- ११
रमघं देहि । अस्माभि र्थया आपराधिनः क्षम्यन्ते तवास्माकम् अपराधाः १२
क्षम्यन्ताम् । अस्मान् परीक्षां मानय किन्त्वशुभाद् रक्ष । एवं राजत्व- १३
गौरवपराक्रमाः सर्वे सदैव तव सन्तु । अपरस्य यदि यूयमन्येषाम् अप- १४
राधान् समध्ये तर्हि युष्माकं स्वर्गस्थपितापि युष्मान् क्षम्यते । किन्तु यदि १५
यूयम् अन्येषाम् अपराधान् न समध्ये तर्हि युष्माकं पितापि युष्माकम्
अपराधान् न क्षम्यत ।

उपवासकाले मनुष्यान् उपवासं ज्ञापयितुं यथा कपटिनः स्तमुखानि १६
स्नाययन्ति यूयं तथा ■ कुरुत, अहं युष्मान् सत्यं वदामि ते स्वर्गं
प्राप्नुवन् यदा त्वम् उपवासं करोषि तदा यदपरैस्त्वम् उपवसन्ति १७
न दृश्यसे किन्त्वगोचरो यस्त्वदीयः पिता तेनैव दृश्यसे तदर्थं तया १८
तैलेन मसूरकं संमर्द्दतां वदन्त्य प्रस्ताव्यतां तेन गुप्तप्रदर्शो त्वदीयः पिता
तुभ्यं सप्रकाशं फलं प्रदास्यति ।

अपरं यत्र कीटकलङ्काः लयं नयन्ति चौराश्च सन्धिं कर्त्तयित्वा चौर- १९
यितुं शक्नुवन्ति तादृक्दृष्ट्यां धनं न सञ्चिनुत ; किन्तु यत्र कीटकलङ्का २०
न लयं नयन्ति चौराश्च सन्धिं कर्त्तयित्वा चौरयितुं न शक्नुवन्ति तादृशे
स्वर्गे धनं सञ्चिनुत । यतो यत्र युष्माकं धनं तत्र युष्माकं मनः । २१
नयनं शरीरस्य प्रदीपयित्वा तस्मात् तावकीने नयने यदि प्रसवे भक्तं- २२
स्तर्हि तदीयं कृत्स्नं शरीरं दीप्तिविशिष्टं भविष्यति । अतएव या तु २३
दीप्तिस्त्वयि परिविद्यते सा चेद् अन्यकारो भवति तर्हि सोऽन्यकारः
किथाम् महान् ।

कोपि मनुजो ह्यै प्रभू सेवितुं न शक्नोति यत एकस्मिन् प्रीत्यान्यस्मिन् २४
क्षतोऽयते यदा एकस्मिन् मनो निधायान्यमवजानाति तथा यूयमपीश्वरं

विशेषविहितम् अनुमन्यतेति सन्नातरं कथं वदधि ? हे कपटिन् पूर्वं ५
 कर्मेनासायां विरौपक्ष तेन दृष्टौ प्रकम्पायां तव भातु र्मेघानुवं निर्वाप-
 चित्तं प्रकम्पयि। कुक्षुरेभ्यः पवित्राणि वस्त्राणि नैव प्रवच्छन् तथा गृहकर- ६
 ताम् आपतो मुक्ता न निक्षिपत यतस्ते तानि चरन्ते ईक्षयिष्यन्ति परा-
 कृत्य युष्मान् विदारयिष्यन्ति च।

याचध्वं ततो युष्मर्थं दायिष्यते मृगयध्वं तत उद्देशं सपक्ष्ये दारम् ७
 आहत ततो युष्मदर्थं दारं मोचयिष्यते। यतो यो याचते स सभते यो ८
 मृगयते स उद्देशं सभते यस्य दारमाहन्ति तदर्थं दारं मोचयते। पुत्रेभ्यः ९
 पूर्वं पितरि याचिते तस्यै पाषाणं ददाति, मीरं याचिते तस्यै मांसं ददाति; १०
 युष्माकम् ईदृशः कोस्ति ? यतो यूयम् अपकृष्टा अपि स्वशालेभ्यः प्रकृ- ११
 टानि वस्त्राणि दातुं यदि वित्तं तर्हि युष्माकं स्वर्गस्वपिता स्ववाचकेभ्यः
 प्रकृत्यानि वस्त्राणि किं न दास्यति ? अन्येभ्यो यादृशव्यापारं वाञ्छस्य यूयमपि १२
 तान् प्रति तादृग्व्यापारमेव प्रकुरुत यस्माद् व्यवसाया भविष्यदादिनाञ्च
 वाक्यानाम् एतदेव सारम्।

सुहृद्दारेण प्रविशत यतो नरकं गन्तुं यद्द्वारं तद् दृष्ट्वा यश्च पन्थाः १३
 योपि दृष्ट्वा अनेके च तेन प्रविशन्ति। किन्तु स्वर्गगमनाय यद् द्वारं तत् १४
 कीदृक् सुहृत्तरम् अपरं यो मार्गः योपि कीदृग् दुर्गमतरः तस्यैवैवका-
 रिणस्य कतिशोकाः।

ये मेघरूपेण युष्मान् उपाद्यान्ति किन्तु नन्दुरन्ता वृकास्तादृगन्त- १५
 भविष्यदादिभ्योऽवधत्त यूयं फलैस्तान् परिचेय्यथ। मनुजाः कष्टकि १६
 वृक्षेभ्यो द्राक्षाफलानि वा गोक्षुरेभ्य उडुम्बरफलानि भ्रमतयन्ति
 किं ? तदद् उत्तमवृक्ष एवोत्तमफलं फलति कुटुम्बश्च कुक्षितफलं १७
 फलति। सुटुकः कदापि कुफलं न फलति तथा कुटुम्बः कदापि १८
 सुफलं ॥ फलति। एवं यस्तु महीदृहः कुक्षितं फलं फलति ॥ १९
 ज्ञानेन यज्ञो निश्चितो भवति। अतएव यूयं फलैरेव तेषां परिचयः २०
 मांश्चय।

- २१ सो मम प्रभो प्रभो इति वदन्ति ते सर्वे स्वर्गस्य प्रवेक्षणीति नहि
 २२ किन्तु यो मम स्वर्गस्य पितुरिति कृत्वा करोति सद्यः प्रवेक्षति । तस्मात्
 वक्ष्ये मां वदित्वान्ति हे प्रभो हे प्रभो भवतो नाम्ना वक्ष्ये भविष्यदर्थं
 किं नावोचाम् ? तस्मात्ता भूतान् किं नात्याजयाम् । तस्मात्ता किं नामान्-
 २३ प्रकारास्तर्थाकर्त्ताणि नाकुर्वन् ? तदानीम् अहं तेभ्यः कथयिष्यामि हे
 कुकर्णकारिणो जना युष्मान् अहं कदापि नैव परिषिनोमि तस्माद्
 युष्मं ममो दूरीभवत ।
 २४ यो ममेतानि वक्ष्यामि भुत्वा पाशयति पाषाणोपरि दृढनिष्ठात्
 २५ ज्ञानवता तनुपमामि । दृष्टौ सत्याम् आज्ञावन आगते वाचौ वहति
 च सर्वेषु तद्दृष्टे लग्नेषु पाषाणोपरि तस्य भित्तिमूलत्वात् तस्य
 २६ पतति । किन्तु यो ममेतानि वक्ष्यामि भुत्वा न पाशयति तेकते दृढनि-
 २७ ष्ठाश्च ज्ञानेन स उपमास्यते । दृष्टौ सत्याम् आज्ञावन आगते वाचौ
 वहति च सर्वेषु तद्दृष्टे लग्नेषु तद् दृष्टं पतति तत् पतनस्य महत्तरं
 भवति ।
 २८ एतेषु वाक्तेषु योऽङ्गुना समापितेषु सर्वे लोकास्तस्योपरि ब्रह्म आस्यर्थम्
 २९ अमन्यन् । तस्माद् अघ्यापका इव नहि किन्तु प्रभाववान् इव स तान्
 समुपादिशत् ।

॥ अथर्ववेदभाष्यः ॥

१ कुर्वन्ः साधुः ॥ ममसेनापतेर्दोषस्य साधुः १४ पितरस्य सन्तः साधुः १५
 वक्रलोकाणां साधुः १८ लोकाणां गुणमिलनवस्था २१ भविष्यद्वार्त्तं २२ भूत-
 ताजयन् ॥

- १ तस्मिन् गिरेरवरोहति वक्रलोकास्तपसादगमन् । एकः कुञ्जो
 २ चामत्स्य तं प्रणम्यावोचत् हे प्रभो यदि भवानिच्छति तर्हि मां
 ३ शृचिं कर्तुं शक्नोति । ततो योऽङ्गुः करं प्रसार्थ्य तस्मात्तं स्पृष्ट्वावदत्
 ४ अहनिच्छामि त्वं शृचि भवं तत्त्वत्वात् स कुञ्जोऽङ्गुचीकृतः । योऽङ्गु-
 ५ समवादीत् अक्षयेति, एतत् कक्षैचिदपि मा कथय किन्तु भवा स्वं

संज्ञकान् दूर्ध्वं स्त्रीषुऽद्वयं लोकां प्रमादयितुं मुद्यानिर्दिष्टं
ज्ञानक्षोभजेयाः।

यीशुना कफनीजम्पुरे प्रविष्टे व्रतसेनापतिरेक इत्यतं विनीषावादीन् १
हे प्रभो मम मृत्युः पश्चाच्चातेमूषोदितः ब्रह्मान् आसे। यीशुसमवोचत् २
अहं मत्वा तं स्वर्गं करिष्यामि। व्रतसेनापतिः प्रत्यवादीन् हे प्रभो भवतो ३
मङ्गहागमनाय नाहं योग्यपात्रं वाङ्मात्रेणादिश्रुतुं तेनैव महायः स्वस्वो- ४
भविष्यति। यतो मयि पराधीनेपि मदाशावश्याः कति कति सेनाः ५
सन्ति तत एकं प्रति याहीत्युक्ते स याति तदन्धं प्रत्यायाहीत्युक्ते स
चावाति स्त्रीवदासं प्रति कर्मेतत् कुर्वीत्युक्ते स तत् करोति। यीशु-१०
स्तौतेतत् वचः श्रुत्वास्वयं सममंस्त ततः स्नानुगामिलोकान् व्याहरत् युष्मान्
मद्यं वचमि दूराधिक्लोकानां मध्येऽप्येतादृश्विभासं नासेभिः पुनरहं युष्मान् ११
वचमि बहवः पूर्वपश्चिमाभ्यामागत्य दन्नाहीम् दस्राक् याकुत्रिः समं
स्वर्गराज्यं उपवेक्ष्यन्ति किन्तु यत्र क्रन्दनं दन्तघर्षश्च आचते तत्र १२
वहिस्तमसि राज्यस्य सन्ताना निक्षेप्यन्ते। यीशुस्तं व्रतसेनापतिमभाषिष्ट १३
तत्र प्रत्ययानुसारतस्तदीयमङ्गलं भूयात् तेनैव तस्मिन् दण्डे तस्य दाशो
निरामयोऽभवत्।

ततो यीशुः पितरगृह उपस्थाय ऊरपीडितां ब्रह्मागतां तस्य १४
अश्रुमदर्शत्। ततस्तेन तस्याः करे स्पृष्टे तां ऊरेऽप्युत्थाचीत् साचोत्थाय १५
तानसेविष्ट।

सन्ध्यायां सत्यां बह्वभृतग्रस्तलोकेषु तदन्निकमानोतेषु तेन कथया १६
भूता अत्याजिघत्सु सर्वे पीडिताश्च स्वस्था अकारिघत्सु तस्मात्।

१७ 'अस्माकमपि दौर्बल्यं स्वयं परिधरिष्यति।

अस्माकं सकलान् व्याधीन् स्वयं समर्पयेष्यति।'

एतद् यद् वाक्यं विशासिद्यभविष्यदादिना कथितम् आसीत् तत् तदा
सफलम् अभवत्।

तदनन्तरं यीशुस्तुर्दिशु लोकां दृष्ट्वा नदीपारं यातुं श्रियान् १८

अनन्तरं शीघ्रं गौकामादृष्ट्वा पुनः पारं गत्वा निजयाममागमत् । ततः १
 कतिपयसोकाः पञ्चाष्टातिनमेकं सद्गतां प्राययित्वा तस्य समीपम् आग- २
 मन् तेन शीघ्रसोपां विप्रार्थं विप्रोक्तं तं पञ्चाष्टातिनम् अवादीत् हे वत्स ३
 सुखिरो भव तव पापान्ममृष्यन् । तदाकं निजस्य कियन्तोऽध्यापका ४
 मनःसु चिन्तितवन् सद्य ईश्वरं निन्दतीति । स तेषामीदृशो चिन्तां ५
 विज्ञात्वावदत् कुतो यूयं मनःसु दुःखिन्तयतः तव पापान्ममृष्यन् वा तनु- ६
 त्वाद्य आशीत्यनयो वीक्ष्ययोः किं वक्तुं सुवार्धं ? किन्तु मेदिन्यां पापानि ७
 माहं भगवन्मनोः सामर्थ्यमस्ति शुभ्राकनितिवोधार्थं (स तं पञ्चाष्टातिनम् ८
 अवादीत्) उचिष्ट निजब्रह्माम् आदाय गृहं गच्छेति । तेन स तदैवेत्याद्य ९
 निजगृहं गतवान् । तद् पृष्ट्वा धर्मो लोका विप्रार्थं गता रक्ताक्षरो १०
 मानुषायेदृशं सामर्थ्यम् अदाद् इतिहेतोसां धन्यमवदन् ।

ततः परं शीघ्रसूतस्त्राणाद् गच्छन् गच्छन् करधञ्जयगृहोपविष्टं १
 मनीषासामं जगं विरीक्ष्य तमवोषत्, मामनु समागच्छ ततः स उत्थाय २
 ममम्ब्रजत् ।

पश्चाद् शीघ्रो गृहमग्रे भोजनायोपविष्टे सति बहवः करधंयादिष्टः १०
 कश्चिन्न लोका आगत्य तेन तच्छिष्यैश्च सार्द्धम् उपाविब्रज् । किम्वि- ११

- लोकादहोरात्रोक्तं तच्छिष्यान् प्रसादयन् युक्तं नुहः किञ्चैव करुणम्-
 १२ हिमिः पापिनिश्च बाह्वन् प्रभ्राति । धीशुशुभिन्व तान् प्रसूयन्
 १३ निरामयानां चिकित्सकेन प्रवेष्टनं नास्ति किन्तु यामयानम् । ततोऽर्थं
 यालासः वाप्यस्यार्थं निश्चयः ।

‘दद्याथां मे यथा प्रीति न तथा धनकर्येणि ।’

यतो धार्मिकान् आह्वातुम् श्रद्धं नागमं किन्तु मनः परावतनायै
 पापिन आह्वातुम् आगमम् ।

- १४ ततः परं बोधनः शिष्यास्तमुपागत्य व्याहरन् प्रियश्रिसोका वक्ष्य
 वक्ष्यारम् उपवसामः किन्तु भवतः शिष्याः कुतो नोपवसन्ति । तदा
 १५ धीशुशुस्तान् प्रत्यवदत् सखिभिः साकं यावत् कन्याया वरलिखति त्राक् ते
 किं विक्षपन्ति । किन्तु तेषामग्निकाद् वरमयनकासो घदान्निवर्धति
 १६ तदा त उपवसन्ति । अपरं पुरातनवसनेन नूतनवसनं कोपि न संश्लेष-
 यति यतो योजितेन पुरातनं लिखते तच्छिष्याश्च ततोपि कुट्टम् भवति ।
 १७ एवं पुरातनकुलां नवीनद्राचारयं कोपि न निधत्ते यतस्तथाकरो कुट्ट-
 विदीर्यते द्राचारयस्य भवते कुट्ट नैवत्यपि तस्मान् नवीनकुलां नवीन-
 द्राचारयं निधत्ते तेनोभयोरक्षयं भवति ।
 १८ तस्यैतत्कथाकथनकाले कश्चिदधिपतिसां प्रसव्यावदत् मदीय कन्या
 प्राप्तेष्वेदानीं मृता तस्माद् भवानागत्य तत्काले करमर्पयतु तेनैव वा
 १९ जीविष्यति । ततो धीशुशुत्याद्य शिष्यैः शार्कं तत्पश्चाद् गतवान् । एतर्हि
 २० दादश्रवर्षाणि प्रदरामयेन विशीर्णा काचिद् योषित् तमुपागत्य ततोऽर्थं
 २१ वसनपन्थिम् अत्यृणत् । यतस्तस्य वसनमात्रे मया शृष्टेऽर्थं रोगात् मोक्षो
 २२ सा योषिद् इत्यचिन्तयत् । ततो धीशुशुत्यां परावर्त्य तां विलोक्य
 व्याहरत् कन्ये सुखिरा भव तव विद्यावत्यां विरामयामकरोत् इत्युक्ते
 तदपश्चात् सा निरामयाभूत् ।

- २३ अपरस्य धीशुशुदधिपते ईर्ष्यं गत्वा वक्ष्यन् बाह्वदक्षिणान् कोला-
 २४ वक्ष्यन्तो विवेकश्च तानवदत् पन्थानं त्यजन् सा न-यत निश्चित्यो

रति-कुला ते तनुपारयन् । किन्तु सर्वेषु वधि भूतिषु तेनाभ्यन्तरं प्रविष्ट २५
 कम्पायाः करे हतेष्वेव स्यात् । तेन तत्कर्तव्यो वार्ता कृतं देवं व्याप्नोत् । २६
 ततो धीशैः तन्मूलाद् गते हे दासूदः सन्तानाखान् इत्यख्युक्ता २७
 दावन्मै । प्रोक्षैराङ्गयन्मौ तत्पश्चाद् गतौ । तदा धीशुना मेदमन्त्रे प्रविष्टे २८
 तावपि तदन्तिक उपाखातां ततः स तावमासीत् कर्मेतत् कर्तुं मत्ता-
 मन्त्रमस्तीति युवा किं प्रतीचः । तौ प्रत्यवोचतां सत्यं प्रभो । तदा स २९
 तयो भेजे स्पृष्टावदत् युवयोः प्रत्ययानुरूपं शुभं भूयात् । तेनैव तत्कृष्णात् ३०
 तयो नेत्रानि निर्मलानि जातामि । ततो धीशुसौ मातृमादिग्रन् इत्य- ३१
 वोचत्, अवधत्त कार्यमिदं कमपि मा ज्ञापयत्, किन्तु तौ गत्वा कृत्वा
 तद्देवे तत्कीर्तयै प्राकाशयतां ।

अपरं तयो र्वधि गंतयोः सती लोका भूतयसामूकमेकं तदन्तिकम् ३२
 आनयन् । तेन भूते त्याजिते स मूकः कथामकथयत् ततः सर्वे लोका ३३
 विस्मयं प्राप्यावदन् इत्याद्येत्वंगे कदापीदृशं नादर्शि किन्तु फिहृशि- ३४
 लोका व्याहरन् भूताधिपेन स भूतान् त्याजयति ।

ततःपरं धीशुस्त्रेषां भजनभवेनयूपदिग्रसुपदिग्रन् राज्यस्य सुसंवाद ३५
 प्रचारयन् प्रचारयन् लोकानां यस्य यो रोगो वा स पीडासीत् तास्य
 नाशयन् सर्वेनगरपालेषु पर्यभ्रमत् । एवं सर्वलोकान् अतीवज्ञानारशि- ३६
 तान् मेवानिव त्याक्तान् वृष्टा तेषु कक्षां कृत्वा त्रिध्यानभाषत शस्त्रानि ३७
 बहूनि धनि किन्तु वेदका अन्ये । अपरवेदकान् चोचं प्रेषयितुं ब्रह्मा- ३८
 धिषं प्रार्थयन्मत् ।

१० दशमोऽध्यायः

१ द्वादशमिध्यायां प्रेवर्ष १६ तेषां पुःसप्रापनं १४ लीटोपदेशकं ४० त्रिध्यानं
 त्रि उपकारकानि च ।

ततःपरं यं पितरं वदन्ति स त्रिभोग् तद्भाताग्निः स्रिदियुसो १
 वासुव तद्भाता योचन फिहृप् वर्धेलमी योमाः करधंयाश्मियो २
 वासुव त्रिभियो यं वहीथं वदन्ति त्रिभोग् त्रिभोग्

- ६ यत्किञ्चिद् यः परकरोषु समर्पयिष्यति स ईश्वरियोमनिविष्टइत्युक्तं सत्यम्
 ॥ इदमप्रियम् आह्वयं योऽहंरपविभूतान् त्याज्यचित्तं समरोगकाकीन्
 ५ आह्वयितुम् तेभ्यः सामर्थ्यमदात् । ततः प्रेषकाखे तान् इदमन्वयन्
 ६ इत्याज्ञापयत् भिन्नदेशीयलोकाणां भार्गवं शोमिरोषोकाणां किमपि
 ७ पुरश्च न प्रविष्ट इत्यावेष्टगोत्राणां ये हारितमेधास्तानुपागच्छत । एवं
 ८ गच्छन्तः स्वर्गस्य राजानं समीपागतम् इमां कथां प्रचारयन्तो ब्रूत । अपरं
 रोगिणो नो रोगान् कुहन् कुहिनः शूचीन् कुहन् ह्यतलोकान् जीवन्त
 भूतान् त्याजयत च, अपरं विना मूखं धूर्ध्रं प्राप्नुय विना मूखमेव वितरत ।
 ९ किन्तु स्वस्वकटिमध्ये स्वर्गं वा रूपं वा तद्वत् वा किमपि न गृह्णीत । एवं
 १० याचार्थं पुटिकां द्वितीयवस्त्रं पादुके दण्डश्च न गृह्णीत यतः कर्माकरो
 ११ भरणमर्हति । अपरं धूर्ध्रं यस्मिन् धाम्ने वा प्रविश्य तत्र यं कर्मयोग्यमात्रं
 १२ वित्त्य स्थानान्तरगमनपर्यन्तं तस्य निकटे तिष्ठत । पुनर्धेदा धूर्ध्रं यस्य
 १३ निवेशनं प्रविश्य तदा तमाश्रितं ब्रूत । तत्र स यदि योग्यो भवति तर्हि
 तत् कल्याणं तस्यति फलित्यति नो चेत् साधो युष्मान् प्रत्यागमिष्यति ।
 १४ किन्तु ये जना युष्माकमातिथ्यं न कुर्वन्ति युष्माकं कथाश्च न शृण्वन्ति
 १५ तेषां गृहेभ्यो नगराद्वा प्रस्थानकाले स्वेष्टां पदधूलीः पातयत । अहं
 युष्मान् सत्यं वदामि विचारकाले तस्य नगरस्य दशातः सिद्धोममोरा-
 मगरयोर्दशा सङ्घातरा भविष्यति ।
 १६ अपरं पश्यत वृकसमूहमध्ये मेघानिव युष्मानहं प्रेषयामि, यतश्च
 १७ सर्पादिव सतर्काः कपोतादिव हिंसारहिता भवत । एवं मानुषेभ्यः सावधाना
 भवन् यतस्तो युष्मान् राजसभायां समर्पयिष्यन्ति तेषां भजनभवनेषु ग्रह-
 १८ रिष्यन्ति च । अपरं मम नामहेतोः प्रासकानां राज्ञाश्च यस्मिन् तान् अन्य-
 १९ देशोर्वासु प्रति पाठ्यं दातुं युष्मान् आनेष्यन्ति । किन्तु तद्वत् समर्पिताः सन्तो
 धूर्ध्रं कथं केन वाक्येन वा प्रतिवक्ष्यन्त तत् न विमत्तन् वक्ष्यात् तदानीं
 युष्माभि र्यद् वक्तव्यं तत् तस्मिन्नेव दृश्ये युष्माकं मनःसु समुपपन्नमिति ।
 २० यतस्तदानीं ये वदिष्यन्ति स धूर्ध्रं नहि किन्तु युष्मान्मन्थवर्ती पितुरासत ।

अन्यथा भ्राता भ्रातरं पिता च पुत्रं मृद्वीः समर्पयिष्यति, एवं कन्यायाः २१
 कन्यायाः पितायां विद्वद्भ्यः कन्यायाः चातयिष्यन्ति । तथा २२
 मम भ्रातृभ्योः सर्वे कोका युष्मान् चतुर्विधेनो किन्तु यो ज्ञः श्रेष्ठं
 यावत् धैर्यं कृत्वा स्थायति स परिचायितो । अपरं ते यदा युष्मान् एक- २३
 किन्तु युरे तावद्विद्यन्ति तदा धृष्टम् अन्तपुरं प्रति पलाययन् अहं युष्माभं
 यत्नं कृत्वा ममि चायन् मनुष्यपुत्रो नागमिष्यति तावत् इत्यादिदेवोक्त-
 यत्नमवरभ्रमणं समापयितुं न शक्यतः । गुरोः शिष्यो न श्रेष्ठः प्रभो दीप्तश्च २४
 न श्रेष्ठः शिष्ये क्षमुरोः समे, दाये च स्वप्रभोः समे इति यथेष्टम् । ते यदि २५
 मृदाधिपतिं भ्रातराजमवदन् तर्हि परिजनानपि तथैव किं न वक्ष्यन्ति ।
 किन्तु तस्माद् धृष्टं न विभीत यत्न प्रकाशयिष्यते तावद्भ्यः आश्चर्यं २६
 किमपि नास्ति, एवं यत्न व्यक्तीभविष्यति तावद्भ्यः गुप्तं किमपि नास्ति ।
 यदहं युष्माभम् अन्धकारे कथयामि तद् धृष्टं दीप्तो कथयत, एवं श्रवणं २७
 यत् इष्टं तद् मृद्वीपरि प्रसारयत । अपरं ये विद्वद्भ्यः इत्तुं शक्नुवन्ति २८
 नास्मान् इत्तुं शक्नुवन्ति तेभ्यो मा विभीत किन्तु विद्वद्भ्योः अहम् इत्यपि
 नरके यो विनाशयितुं शक्नोति तस्मादेव विभीत । अन्यथा दौ चटकपक्षिणौ २९
 तावदुद्वेकया किं न विभीतेते तथापि युष्माकं पितृरनुमतिं विना
 तयोरेकोपि भूमौ न पतति । एवं युष्माकं शिरसां सर्वे कथा मथिताः ३०
 श्रुति । अतो मा विभीत धृष्टं वज्रचटकपक्षिभ्यो मघार्घ्यः । अपरं यः कश्चिन् ३१
 मानुषाणां भावान् मां स्वीकरोति स्वीकर्मस्वपितुः समस्तम् अहं तं ३२
 स्वीकरिष्यामि, किन्तु यः कश्चिन् मानुषाणां समस्तं माम् अपश्यते स्वीक- ३३
 र्मस्वपितुः साक्षाद् अहमपि तम् अपश्ये ।

अहं धरण्यां शान्तिं दातुम् आगमम् इति मानुष्यतां शान्तिं ३४
 दातुं तच्च किमर्घ्यं दातुम् आगमम् । तथा पिता साकं पुत्रस्य मन्त्र ३५
 साकं कन्यायाः श्रद्धा च साकं पुत्रस्य विरोधं जनयितुम् आगमोऽहम् ।
 तस्मान् स्वस्वपरिवाराः एव मानुषाणां रिपवो भविष्यन्ति । साः कश्चिन् ३६
 मादरि प्रियरि ता मनीषाधिकं दीयते स मद्भ्रातृभ्यो तर्हि तथा साः कश्चिन् ३७

- १८ कस्यमेवाऽसुखं मनोऽभिकं श्रेयं करोति स च मन्त्रोद्योतेति । अपरं
 १९ यः कसिन् सुखं गच्छेत्ता मन्त्रोद्योतेति स भवति योऽपि मन्त्रोद्योतेति नहि ।
 २० एवं यः कसिन् सुप्राप्तान् करोति स प्राप्तान् चारयिष्यति किन्तु यः
 २१ कसिन् मत्तते सुप्राप्तान् चारयति स तान् चरिष्यति ।
 २२ अपरं यः कसिद् युशकम् आतिथ्यं करोति स ममातिथ्यं करोति
 २३ यश्च ममातिथ्यं करोति स मन्त्रोद्योतेति करोति । एवं यः कसिद्
 २४ भविष्यदनेति ज्ञात्वा भविष्यदमुरातिथ्यं करोति स भविष्यदनुः फलं
 २५ लभ्यते तथा यो धार्मिक इति ज्ञात्वा धार्मिकस्यातिथ्यं करोति स
 २६ धार्मिकलोकात् फलं लभ्यते । अपरं स एतेषां सुखलोकानां कस्यचित्
 २७ कदापि मन्त्रोद्योतेति कथंकेन भीतलक्षणं ददाति सुधान्तं यत्वं वदामि
 स केनापि प्रकारेण फलं न वदिस्यते ।

११ रकादशोऽध्यायः ।

१ सुखं वाहं प्रचारयितुं खीटस्य साक्षात् २ खीटं प्रति योचनः शिष्याणां प्रेक्षणं ३
 योचनमपि खीटस्य साक्षात् ४ योचन् खीटमपि लोकानां वितर्कः ५ कोरः
 खीन् प्रथमि नगराणि प्रति खीटस्य विनायः ६ पित्रपरमेश्वराय खीटस्य
 ध्वजवाहः ७ भाराकानलोकानाम् आकाशजः ।

- १ इत्थं खीटः स्वदादशशिष्याणाम् आश्रयणं समाप्य पुरे पुरे समुपदेष्टुं
 सुखं वाहं प्रचारयितुं तस्मात् स्वाभाद् यातवान् ।
 २ ततो योचन् कारायां तिष्ठन् खीटस्य कर्षणां वाक्तां निश्चय्य यदा-
 ३ नमनस्योक्तिरासीत् सर्वव किं त्वम् ? किं वयस्यम् अपेक्षितमहम् ? कथम्
 ४ एतां प्रभुं दौ स्वशिष्यौ प्रेषितवान् । खीटः प्रत्यवोचत् यद्यद् धुवां प्रष्टुं यः
 ५ पश्यत्यस्य तदासां योचनं वदतं, श्रन्वाः पश्यन्ति स्वस्वा गच्छन्ति कुठिनः
 ६ इष्टा भवन्ति बधिराः प्रष्टन्ति मृताश्च जीवन्ति दरिद्राणां समीपे
 सुखं वाहः प्रचार्यते यस्माद् विज्ञो न भवामि सर्वव धन्य इति ।
 ७ अन्तरं तयोः प्रक्षितयोः सुतो धीन् योचनमपि लोकान् व्याहरन् सुखं
 किं ब्रह्मभक्त्यान्तरं गतवन्तः ? किं वायुना साक्षितं त्वं ? वा किं ब्रह्मवहिर-
 ८ नभसः ? किं वरिष्ठतस्तत्त्वत्वं नरं ? पश्यत वे सुखवत्त्वं परिदधति ते

एतन्नाम्ना लिखन्ति । तर्हि यथैवं किं ब्रूयुं बहिरगन्तः किमेकं भविष्यद्वा- ८
दिनां तदेव सत्यम् अहं युष्मान् वदामि स भविष्यदादिनेपि महान् वतः १०

‘पक्षः एकोऽयदूतान् तवामे प्रेषयाम्यहम् ।

मन्वा तदीयं पञ्चानं स हि परिष्करिष्यति ।’

यमपि वाक्यमेतलिखितमाक्षेप एवायं योहन् । पुनरहं युष्मान् सत्यं ११
वदामि स्वीतो योहन्वाक्यकात् अथः कोपि नाजायत तथापि स्वर्गराज्य-
मध्ये सर्वस्मात् सुदो यः स योहन् अथो भवति । अपरं योहनो विश्व- १२
मानकालाद् इदानीं यावत् स्वर्गराज्यं नलाद् आक्रम्यते आक्रमितारस्य
वक्षेन तद् अधिकुर्वन्ति । यतो योहनं यावत् सर्वभविष्यदादिभि र्वा- १३
क्षया चोपेक्षः प्राकाशत । अपरं यदि यूयम् इति कथां यदीहं ब्रूयु १४
तर्हि समीचीनं यदेहीयस्यागमनवार्ता विद्यते स एवायम् । यस्य सवधी १५
विद्येते स ब्रूयुयात् ।

केनाहम् एतात् विश्वमानजनान् उपमाह्वामि इह उपविशन्तो ये १६
वासकाः स्वबन्धून् आहूय वदन्ति वयं युष्माकं समीपे वेणुम् अवाद्याम
किन्तु यूयं न नृत्यत तथा युष्माकं समीपेऽरोदाम किन्तु यूयं न व्यथपत १७
तादृशै र्वाचकैरुपमा भविष्यति । यतो योहन् आगत्य न भुक्त्वान् न १८
पीतवांस तेन लोका वदन्ति स भूतयक्ष इति । एवं मनुजपुत्र आगत्य १९
भुक्त्वान् पीतवांस तेन लोका वदन्ति पश्यत अयमेको भोक्ता सुरापी
चष्टासानां पापिनास्य बन्धुरिति किन्तु ज्ञानिनो ज्ञानं निर्दोषं विदन्ति ।

अपरस्य स येषु नगरेषु कर्माश्चर्याण्यकरोत् तस्मिन्निवाशिभि र्मनःसु २०
अपरावर्त्तितेषु तानि पुराणि हा हेत्युक्ता कथयितुमारभत । हा केरा- २१
धीर्न हा वैतसैदां युष्माकं मध्ये यान्वाच्यर्थकथांशक्रियन्त तानि यदि
सौरसीदेनारकारिष्यन्त तर्हि प्रागेव तस्मिन्निवाशिभिः प्राणवसनभक्षणोदय-
विष्य मर्गाणि पर्थवर्त्तिष्यन्त । एतस्माद् अहं युष्मान् वर्ष्मि विचारकाले २२
युष्माकं इहातः सौरसीदेनो र्दक्षा सहातरा भविष्यति । एवं हा कर्करी- २३
क्ष्मं त्वं स्वर्गं यावदुच्यते किन्तु नरके निक्षेप्यते घतस्त्रयि यदादुर्घ्याणि

कर्माकारिकं तानि यदि विदोमि नमरेकारिण्यन्तर्हि तदेव
 ॥ कर्तुं शक्यम् । किन्तु युष्मान् यत् करमि विचारयामहे तत् श्रुतः
 विदोमो दृष्टा सक्ततरा भविष्यति ।

२५ तदानीं धीशुः पुनरकथयत् चेत्सर्गमक्षरेकाधिपतेतात तं ज्ञानवस्तु
 विद्वस्तु च लोकेषु नैतानि प्रकाशयामास वाक्केषु प्राकाशयः, तस्मात् तान् धर्म
 २६ कर्तानि, हे क्षिरित्यं भवतु यत् इदमेव तद्योक्तं वृक्षते । पिता मरिच
 २७ कर्माणि समापयत् तथा पितरं विना कोपि पुत्रं न वेत्ति, एवं पुत्रो
 यस्मिन् जने च स तं प्रकाशयति इत्युभयं विना कोपि पितरं न वेत्ति ।
 २८ हे परिश्रान्ता भाराक्रान्तास्तु लोका यूयं मामुपामन्तु युष्मान्
 २९ विश्रमयिष्यामि । अहं धान्तिश्रीलो नयमनाय तस्मान् मम कुलं यूयं
 ३० वक्षत मत्तः शिखण्ड तेन यूयं स्वस्वमनःसु विश्रामं लप्स्यथे । यतो मम
 युगं निरायामं यत् यत् श्रुत्वा लघुः ।

१२ द्वादशोऽध्यायः ।

१ विश्रमवारे श्रीहोपदेशः ६ शुष्ककण्टकामृतं २४ श्रीहोपि किशकिशो कुम्भकम्
 अनिलदाकसिद्धि २२ भूतप्रहान्त्युक्तानां सामर्थ्यं ३१ कसाकयनोपदेशः ३८
 यूनसदाक्षिणायराशीर्था चित्रान्वेषिणं भर्त्सने ४९ अश्वपुत्रभूतप्रहानां कथनं
 ४६ भास्वभासूपदेशः ।

१ तदानीं धीशुः विश्रामदिने शस्त्रवेवेणागमत् तत्र तस्य शिष्याः सुधिताः
 २ सन्तः शस्त्रमञ्जरीः क्लिप्त भोजुमारभन्त । तद् दृष्ट्वा फिस्त्रिने धीशुम्
 ३ अवदन् पश्य विश्रामवारे यत् कर्माकर्त्तव्यं तदेव तव शिष्याः कुर्वन्ति । स
 तान् अवादीत् दायूद् तस्य सज्जिनस्य सुधिताः सन्तो यत् कर्माकरोत् तत्
 ४ किं यूयं नापाठिष्टः स कथम् ईश्वरावासं प्रविश्य ये दर्शनीया पूषा याजकान्
 ५ विना तस्य तस्यज्जिनाद्याभोक्तव्या आसन् तानेव बुभुजिरे । अपरस्य याजकः
 विश्रामवारे मध्येमन्दिरं विश्रामवासरीयनियमम् उक्तव्यापि निर्दिष्टः
 ६ अवन्ति शस्त्रमन्तर्गतम् इदमपि किं युष्माभिर्नापाठि । अन्यस्य पुष्पानहं
 ७ आश्वराभिर्मन्दिरादभि गृहतर एकोच विद्यते । किन्त्वहं यज्जकर्त्तव्यमपि
 दयामोक्षयामि यदि यूयमेतद्वचनमार्थम् अज्ञास्यत तर्हि निर्दोषान्

द्विचित्रो जातस्त्रिचलः, तथा अनुचतुस्रो विज्ञानान्तरस्याप्यविवर्तितराशे ।

अनन्तरं तस्मात् खानात् प्रकृत्य तस्मिन् तेषां भजनभजनं प्रविष्टे ॥
 शृङ्गकरेणकान् एकं उपालिष्ठत् । ततो श्रीशृङ्गपवदितुं लोका अप्राकुः १०
 एतत्त्वं किं विज्ञानमन्तरे कर्तव्यं । तेन च प्रकृत्योपत्तुं विज्ञानमन्तरे कदाचिन् ११
 मेमे वदि गर्ते पतति तर्हि तं हला यो मोक्षोत्पत्ति तादृशो यो
 कुत्सात्कं मयो कोटि । मेवाभ्यनुक्तः किं मेहो गहि । तस्माद् विज्ञानमन्तरे १२
 कदाचिन् कर्तव्यमेव । पश्चात् स तं मानुषम् अभ्यासत इष्टं विद्युषु ततश्चैव १३
 इष्टे विद्युते इति बोध्यकरवत् स्वसोभत् ।

तदानीं विद्वद्भिरो बहिर्गता कथं तं इति ध्वन्योति तद्विद्वद्ं कुम्भ- १४
 कक्षां कर्तुमारभन् । ततो श्रीशृङ्गाद् विदित्वा खानान्तरम् अप्राजीत्, १५
 एवं वज्रपु सोकेषु तत्पश्चाद् गतेषु स तान् निरामयान् कृतेत्याज्ञापयत् १६
 पूर्व मां मा परिचाषयत । तेन

१० 'पक्ष स मे मनोमीतः सेवकश्च प्रियश्च मे ।

तस्मिंश्चिच्छति मे चित्तमात्मा च स्थापयिष्यते ।

सोऽन्यदेवोषलोकेषु विधिं प्रकाशयिष्यति ।

१० कोनापि न विरोधं स विवादश्च करिष्यति ।

यद्यिमथे रवकाश्च श्रोतुं कोपि न प्राप्स्यति ।

११ चावत्काशं हृषिर्थां स व्यवस्थां न प्रकाशयेत् ।

तावत्काशं नक्षत्राणि दक्षितं मैव भंक्ष्यति ।

एवं सधूमवर्तिश्च न स निर्वापयिष्यति ।

२० प्रत्याश्राय करिष्यन्ति तस्याणि भिक्षुदेशजाः ।

इत्थानि यानि वाक्यानि विज्ञापितव्यविषयदादिना प्रोक्तान्यासम् तानि २१
 कदाचानि ज्ञातानि ।

ततः परं लोका भूतपक्षमेकमन्यमूकमानुषं तस्मिन्पद्मानयन् तदा २२
 स तं निरामयन् अकरोत् ततः सोऽन्यो मूकोदृष्टवान् कथितव्यं । तेन २३
 सर्वे विद्वद्भिः कथितवन् इव किं शायुः सन्तानो बहिः । किन्तु विद्व- २४

- त्रिगुणविषयः सादृश्यं वाच्यविबुधताजनं भूतानां राजानं विना नैव
 ११ भूतान् त्याजयति। तदा पीडयिष्याम् ईदृशं मनोज्ञं विद्यावतान-
 जयदत् किमपि राज्यं यदि स्वविपक्षतया पृथग्भवति तर्हि तद् कश्चित्
 भवति; तथा यत् पुरं गृहं वा स्वविपक्षतया विभिन्नं भवति तदपि
 १२ स्वातुं न शक्नोति। तद्वत् त्रैतान् यदि त्रैतान् वशिष्कृत्वा स्वविपक्षतया
 १३ पृथग् भवति तर्हि तस्य राज्यं कथं स्यादिति। अपरं यद्यहं वाच्यविबुधता-
 भूतान् त्याजयामि तर्हि युष्माकं मन्त्राणां केन भूतान् त्याजयन्ति। तच्छब्द-
 १४ युष्माकम् एतस्य विचारचितारस्यैव भविष्यति। किन्तु यद्यहं ईदृश-
 १५ स्वात्मना भूतान् त्याजयेयं तर्हि स्वस्य राजानं युष्मान् उपगमन्तु। अपरं
 कोपि प्रसक्तं जनं प्रथमं न वज्रा कथं तद्भवत् प्रविशद् द्रव्यादि सुखिहं
 १६ शक्नोति। किन्तु तत् कृत्वा तद्देवस्त्वितानि द्रव्याणि सुखिहं शक्नोति। यः
 कश्चिन् मापसो न भवति स विपक्षभासो तथा यो मया साकं न संयुज्यति
 स विकिरति।
- १७ यतो युष्मान् अहं सादराणि मानुषाणां सर्वप्रकारपापानां निन्दा-
 नाञ्च समा भवितुं शक्नोति किन्तु पवित्रात्मनो विद्वद् विन्दायाः समा
 १८ भवितुं न शक्नोति। अपरं यः कश्चिन् मानुषपुत्रस्य विद्वद् कथां कथयति
 तदपराधस्य समा भवितुं शक्नोति किन्तु यः कश्चित् पवित्रात्मनो विद्वद्
 १९ कथां कथयति, इह प्रेत्य वा तदपराधस्य समा भवितुं न शक्नोति। यदि
 सादृश्यं भद्रं वदसि तर्हि तस्य फलमपि भद्रं वक्तव्यं; एवं पादयो न भद्र-
 उत्पत्तेः तत्फलमपि न भद्रमिति वक्तव्यं यतः स्वस्वफलेन पादयो परि-
 २० पीयते। अन्यथा सर्पवंशा यूष्मन् अभद्राः सन्तः कथं भद्रवाक्यानि कर्तुं शक्याः।
 २१ यज्जादन्तःकरणस्य पूर्वभावानुसारतो वदनादाकं निर्गच्छति। तस्मै
 भद्रमनुजोऽन्तःकरणभाषागाराद् उत्तमद्रव्याणि वशिष्करोति; यज्ज-
 २२ यममनुजोऽभद्रभाषागाराद् अभद्रद्रव्याणि वशिष्करोति। किन्तु हं
 कुत्रान् वदामि मानुषा वावन्त्याश्चक्षवन्त्यांश्च वदामि विचारकाश्च तेषां
 २३ प्रत्युत्तरं दत्तव्यं यतस्तं कदाचित् निर्दोषः वदोक्तो वा भविष्यति।

तदा किञ्चनोऽध्यापका पितृभिनयं प्रत्यवोचन् हे गुरो वयं भवतः ३८
 किमपि चिह्नं द्रष्टुमिच्छामः । ततः स प्रत्यवादीत् दुष्टो व्यभिचारी च ३९
 वंशो चिह्नं चेष्टते किन्तु धूमसम्बन्धितकुक्षिह्नं विना तं प्रति किमपि
 चिह्नं न दायिष्यते । यतो धूमस् सथा अहोरात्रं वृहन्मनोदरे आसीत् ४०
 तदा मनुजपुत्रोऽपि अहोरात्रं महीमध्ये स्थास्यति । अपरं नोनिवीयलोका ४१
 विचारकाश्च एतद्वंश्यानां प्रातिकुल्येनोत्पाद्य तान् दोषिणः करिष्यन्ति
 यतस्ते धूमस्य उपदेशान् मर्नासि पर्यवर्त्तयन् किन्तु धूमोऽपि गुरुतर
 एकोऽत्र विद्यते । एवं दक्षिणदेशीया राज्ञो च विचारकाश्च एतद्वंश्यानां ४२
 विषद्वम् उत्पाद्य तान् दोषिणः करिष्यन्ति यतः सा राज्ञी सुखेमानो
 विद्यायाः कथां श्रोतुं धरणीसीमात आगच्छत् किन्तु सुखेमानोऽपि
 गुरुतर एकोऽत्र विद्यते ।

अप्यविचभूतो मानुषान्निर्गत्य शुष्कस्थानेन गत्वा विश्राममन्विच्छति ४३
 किन्तु तमप्राप्य स वक्ति यद्देहादागतोऽस्मि तद्देहं प्रति गच्छानि ।
 ततस्त्वोपपत्त्या तत् शुल्यं मार्जितं शोभितश्च वीचते । तदा पुनर्गत्वा ४४
 खतोऽपि दुष्टतरान् अन्यसम्भूतान् सङ्गृह्य कृत्वा तद्देहं प्रविश्य तैः सह ४५
 वसति तेन तन्मानुषस्य पूर्वदशातः शेषदशातीवाभद्रा जायते ; एतद्
 दुष्टवंशं प्रत्यपि तथैव घटिष्यते ।

लोकैभ्य एतत्कथाकथनकाले तस्य माता भ्रातरश्च तेन शार्कं काञ्चित् ४६
 कथां कथयितुमिच्छन्तो वहिरतिष्ठन् । ततः काञ्चित् तमवदत् पश्य तव ४७
 माता भ्रातरश्च त्वया शार्कं काञ्चित् कथां कथयितुमिच्छन्तो वहि-
 सिष्ठन्ति । किन्तु स तं प्रत्यवोचत् मम माता का ? भ्रातरो वा के ? पश्चात् ४८
 द्विष्यान् प्रति हस्समुत्पाप्य गदितवान् पश्येते मम माता भ्रातरश्च ४९
 यतो यो मम स्वर्गस्थपितुरिष्टं कर्म करोति सयव मम भ्राता भगिनो ५०
 ज्ञातव्यौ च ।

आदर्शयस्तु चित्तानि समये तेषु कुर्वन्ति ।

अतस्ते मनुष्याः स्वस्था यथा नैव भवन्ति च ।

१५ तथा तेषां मनुष्याणां विद्यन्ते क्षूण्यद्वयः ।

बन्धिरीभूतकर्माश्च जातास्तु मुद्रिता वृद्धः ।

एतानि वचनानि धिमायिधमविष्यद्वादिनोक्तानि तेषु सफलानि
जातानि । किन्तु धन्यानि युष्माकं नेत्राणि यतस्तानि पश्यन्ति धन्यानि १६
च युष्माकं नेत्राणि यतस्तानि शृण्वन्ति । अहं युष्मान् सत्त्वं वदामि १७
धूयं यद्यत् पश्यत्यद् बहवो भविष्यदकारो धार्मिकलोकाश्च दिदृक्ष-
न्तोपि नापश्यन् तथा धूयं यद्यत् शृणुत्य तत् ते शृण्वन्तोपि नाशृण्वन् ।

कवीमखीयदृष्टान्तस्यार्थं शृणुत । मार्गपार्थं यानि बीजानि पति- १८
तानि तदर्थं एषः, यदा कश्चिद् राज्यस्य कथां श्रुत्वा न बुध्यते तदा पापा- १९
त्मागच्छ तन्मनस उक्तां कथां हरति । एवं पाषाणस्यैव बीजान्युत्तानि २०
तदर्थाय, कश्चित् तां कथां श्रुत्वा सानन्दं शृण्वति किन्तु तन्मनसि २१
भूषाप्रवेशान् स किञ्चित्कालमेव तिष्ठति पश्चात् तत्कथातः कस्मिंश्चित्
क्षेत्रे ताडनायां वोपस्थितायां स तदैव व्याहन्ते । एवं कण्टकिनमथै २२
यदीजान्युत्तानि तदर्थाय, केचित् कथायां श्रुतायां सांसारिकी चित्ता
धनधान्तस्तु तां कथां यत्तत्कृत्वा सा विफला भवति । अपरम् उर्वर- २३
भूमौ यानि बीजान्युत्तानि तदर्थं एषः, ये तां कथां श्रुत्वा बुध्यन्ते ते
कलिताः केचित् मत्तगुणानि केचित् पट्टिगुणानि केचित् बिम्बगुणानि
कसान्युत्पादयन्ति ।

सोऽपरामपि दृष्टान्तकथां कथितवान् क्षमराज्यम् एतादृशदृष्टेरेण २४
तुल्यं यः स्वर्गेने सुवीजमुत्तवान् किन्तु रजण्यां सोकेषु निद्रितेषु तस्य २५
रिपुरागच्छ तस्य गोधूमवीजमध्ये वन्यघासवीजम् अवपत् । पश्चाद् यदा २६
बीजान्युत्तरितानि मन्दरीयुक्तानि तदा क्वघासाद्यादृश्यन्त । ततो २७
दृष्टव्यस्य इत्या इत्यतमवदन् हे महेच्छ त्वं सेवे भद्रवीजानि किं नावपः ।
वन्यघासाः कुतो जाताः । तदा स तान् अवोचत् कोपि रिपुरेतन् २८

१६ कृतवान् । दाया अवदन् वयं मत्ता तान् किमुत्पाटयिष्यामो भवतः

केच्छा । स कथितवान् नहि वन्वचासान् उत्पाटयन्तस्यैः शाकं पूर्णं

१७ गोधूमान् अप्युत्पाटयिष्यथ । ततः ब्रह्मदेनकालं यावत् दौ बह्वर्द्धतां

पश्चात् कर्ममकाले कार्त्तिकान् वक्ष्यामि यूयमादौ वन्वचासान् संयच्छ

दाहनाथे वीटिकाः बद्धा निधापयत किन्तु गोधूमान् भाष्यागारे

निधापयत ।

१९ ततः सोम्या दृष्टान्तकथाम् उवाच तेभ्यः कथितवान् । कश्चन मानुषः

२० वर्षपवीजमेकं सत्तेन उत्तवान् तत्तर्धपवीजं सर्वस्मात् सुदृढतरमथकु-

रितं सत् सकलशाकेभ्यो दृष्टिमेत्य तावृक्षः पादपो जातो यच्छाखास्तु

विहायसीयविहना आगत्य न्यवसन् स्वर्गराज्यम् एतादृशसर्धपैकतुल्यम् ।

२१ पुनरपि स तेभ्य एकामुपमाकथाम् अकथयत् काश्चिद् योषित् किञ्च

शेटकचयमितेगोधूमचूर्णमध्ये सर्वमिभ्रणपर्याजं न्यधापयत् तत्किञ्चवत्

स्वर्गराज्यम् ।

२२ इत्वं योऽऽ सौकनिवहाय कथा एता उपमया कथितवान् किमपमां

२३ तेभ्यः कामपि कथां नाकथयत् । अनेन

‘अहं दृष्टान्तवाक्यैस्तु करिष्याम्युपदेशनं ।

जगदारम्भकालाद् ये प्रसज्जाः परिमोपिताः ।

सम्यक् प्रचारयिष्यामि प्रसज्जांस्तद्गुणानहं ।’

एतद् यद् वाक्यं भविष्यदादिनोक्तमासीत् तत् सफलमभूत् ।

२४ ततो योऽऽः सर्वलोकान् विस्मज्ज्य गृहं प्रविष्टः, तदा तस्य शिष्या-

स्तदन्तिकम् आगत्य व्याहरन् सेनोपबन्धघातदृष्टान्तम् अस्मान् स्पर्शं वदतु

२५ भवान् । ततः स प्रत्यवादीत् यो भद्रबोजानि वपति स मानवपुत्रः, क्षेत्रं

२६ जगत्, भद्रबोजानि च रास्वस्य सन्तानाः, वन्वचासास्तु पापात्मनः सन्तानाः,

२७ येन रिपुषा ताम्युतानि स जैतान् । अपरं कर्ममकालो जगदन्तः, कार्त्तिक-

२८ कालस्तु शरीरकृताः । तथाहि यद्वद् वन्वचासान् संयच्छ दाहयन्ति तद्वद्

२९ जगदन्तो भविष्यति, अस्मान् मानवपुत्रः स्त्रीयदूतान् प्रेषयिष्यति ते

तदीश्वराणां सर्वान् विद्वान् अधार्मिकलोकांश्च संगृह्य यत्र रोदनं ४९
इत्यधर्षणञ्च भवति तत्राग्निकुण्डे निक्षेप्यन्ति । तदा धार्मिकलोकाः क्षेत्रा ४९
पितृराज्ये मुख्यैव तेजःपुत्रा भविष्यन्ति । यस्य भ्रातुं अवशी क्षः स
गृह्णुष्यात् ।

अपरं यः कश्चित् केदारं निर्धिं निरीक्ष्य गोपायति परस्मात् घामन्दं ■
मजिना निजसर्वस्वं विक्रीय तं केदारं शीणति सदैव स्वर्गराज्यम् ।

अपरञ्च यो वणिग् उत्तममुक्ता गृह्णित्वा महाघौ मुक्ता विलोक्य ४९
निजसर्वस्वं विक्रीय तां शीणति सदैव स्वर्गराज्यम् । ४९

तथाहि जलधिक्षिप्ते वज्रधावस्तुसंघादिशानाद्येन समं स्वर्गराज्यम् ४९
तदानीमे पूर्वे जना घटत् तं रोध आनीय उत्तमानि गृहीत्वा भाजनेषु ४९
निधापयन्ति किन्त्वधमानि मुञ्चन्ति तदज् जगतोन्ते भविष्यति वस्तुतः ४९
स्वर्गोद्यवृता आत्रण्य धार्मिकानां मध्यात् कलुषिणः प्रयक्त्वा वज्रि-५०
कुण्डे निक्षेप्यन्ति तत्र रोदनं दशनधर्षणञ्च अनियते ।

यौगुता तेऽप्रच्छन्न किं युष्माभिः सर्वमेतद् अबोधि ? ततस्तेऽब्रुवन् ५१
बुद्धं प्रभो । ततः सेवित्वत् यो गृही स्वभागडागारान् नव्यानि पुरातनानि ५२
च द्रव्यानि निःसारयति सदैव शिञ्चितस्वर्गराज्यीयः सर्व उपदेष्टा ।

अनन्तरं यौगुरेता दृष्टान्तकथाः समाप्य तत्स्थानाद् अत्राजीत् । पुनः ५२
स्वदेवम् एव भजनभवने लोकान् उपादिक्षत् ततस्ते विस्मित्य व्याहरन् ५४
एतस्येदृशं ज्ञानम् आश्चर्यकर्म च कुतोभूत् किमयं बह्वक्तेः पुत्रो नहि ?
किमस्य जगमीनाम मरिचम् नहि ? याकुव् यूषप् शिमेन् चिह्नदा एते ५५
च किमस्य न सहजाः ? किमस्य भगिन्योऽस्मदन्तिके नो वसन्ति च ? ५६
तथात्वे कस्माद् एतेनैतानि सन्धानि ? इत्थं स तेषामन्तराय इवाभूत् ५७
तस्माद् यौगुस्तान् अगादीत् स्वदेशीयजनान् विना कुत्रापि भविष्यद्वादी
नावमानं खभते । तेषामविश्वासात् स तत्र न बह्वाश्चर्यम् अकार्षीत् । ५८

१४ चतुर्दशोऽध्यायः ।

१ मञ्जुविराजोऽसौ वधः १९ पञ्चभिः रूपैर्दोषां सतस्याभ्यासं पञ्चवदन्तः पुंषां
भोजनं २९ चिन्मूर्तिं लोदस्य भजनं ३४ मञ्जुलोकानां सात्त्विकः ।

- १ तदानीं राजा हेरोद् योशो रथः सुता स्वकिङ्करान् उक्तवान् एष
२ मञ्जुयिता योहन् भविष्यति मृतानां मध्यात् तदुत्थागात् तेनैत-
३ दास्युर्यकिया प्रकाशते । पूर्वं हेरोद् स्वभ्रातृफिल्पिपस्य जायाया हेरो-
४ दियाया अनुरोधाद् योहन् धृत्वा वज्रा काराधामस्थापयत् । यतो योहन्
५ अकथयद् भक्तैषा न विवाह्या । ततो राजा तं जिघांसन्नपि लोकोयोऽवि-
६ भेत् यस्मात् सर्वे योहन् भविष्यद्वादिगम् अभ्यन्यन्त । किन्तु हेरोदो
जननदिनोत्सव आगते हेरोदियाया दुहिनी तेषां समक्षं नृतित्वा
७ हेरोदः प्रीतिमज्जयत् । ततो राजा ह्रपयं कुर्वन् प्रतिज्ञातवान् लं यद्
८ याचसे तदहं दास्ये । सा कन्या स्वमातुः शिचां सन्धाकथयत् मञ्जुयिद-
९ योहन् शिरः पात्रे मङ्गं देहि । ततो राजाशेषन् किन्तु भोजनो-
१० पविष्टमङ्गिनां स्वपथस्य चानुरोधात् तद्दानाय समादिशत् । पश्चात् कारी
११ लोकं प्रहित्य योह्नो मूर्ध्नि केदयित्वा भाजने समानाय तस्यै कन्यायै
१२ दत्तवान् ततः सा स्वमाचलितकम् अनयत् । ततो योहन् शिष्या आगत्य
कार्यं नीत्वा मञ्जुनेऽस्थापयन् योशोः समीपं गत्वा तदानीम् अवदत् ।
१३ ततः परं योशुस्तन्निश्चयं नावा निर्जनस्थानम् सकाकी गतवान् पश्चात्
१४ लोकास्तदाकर्णं पुरेभ्य एतत् पदैस्तमनुव्रजितवन्तः । तदा योशु वैहिरा-
गत्य महालोकनिवहं विलोक्य तेषु कद्वणाम् अकार्षीत् तेषां रोगिणो
१५ नीरोगिणोऽकार्षीत् । ततः सन्ध्यायां मर्यां शिष्यास्तमुपागत्य व्याहरन्
इदं निर्जनस्थानं वेषापि यातकन्या तस्मात् यामान् गन्तुं स्वार्थं
१६ भक्ष्यद्रव्याणि केतुश्च लोकान् विसृज । किन्तु योशुस्तानवदत् तेषां
१७ गमनप्रयोजनं नास्ति यूयमेव तान् भोजयत । ततस्तोऽवदन् अथास्माकं
१८ केवलं पञ्चपूपा दौ मत्स्यौ सन्ति । तदा स कथितवान् तानेव मामुपाग-
१९ यत । ततः स लोकान् चाषोपर्युपवेष्टुम् आदिशत् तथा तान् पञ्च पूपान्
मत्स्यदधश्चादाय स्वर्गं विसोकोत्तरमुत्थानुक्ता भङ्गा शिष्योभोदात् शिष्या

लोकेभ्योदुः । ततः सर्वे भुक्ता इति गताः, तथावन्निष्ठैर्भक्ष्यैस्तेदादृश उल्लङ्घनम् २०
 पूरयित्वा समग्रहीषुः । अपरं कृतभोजनजनानां घोषावास्तवान् विना २१
 प्रायेण पञ्च सहस्राणि पुमांस आसन् ।

ततःपरं यीशुः सर्वलोकानां विमर्जनकाले शिष्यानादिभ्यन् नाव- २२
 मारुह्य मदये पारं यातेति । ततो लोकेषु विमर्शेषु स विजने प्रार्थयितुं २३
 गिरिं गत्वा, आसन्ध्यं तत्रैकाकी स्थितवान् । किन्तु तदानीं समुद्रागत- २४
 वातत्वात् मध्येऽर्णवम् उर्ध्वमिहारी समदोलि । तदा निश्चातुर्थ्यवामे २५
 यीशुः सिन्धूपरि पद्भ्यां व्रजन् तेषां समीपं प्राप्नोत् किन्तु शिष्यास्तं २६
 सिन्धूपरि व्रजन्तं विलोक्य समुद्रिग्रा अजल्पन् एष भूतः पुनः शरुह्य
 प्रोच्चैरगच्छायन् । तदैव यीशुस्तानभाषत सुस्थिरा भवत मा भैह २७
 एषोस्मि । ततः पितर इत्यभाषत हे प्रभो चेद्भवान् भवति तर्हि मां भव- २८
 दन्तिकं तोयोपरि यातुमादिशत । ततस्तेनागन्तुम् आदिष्टः पितरस्तरुष्ठा २९
 अवहृह्य तोयोपरि तदन्तिकम् अग्राजीत् । किन्तु प्रचण्डपवनं निरोद्ध ३०
 साध्वसात् सलिले मंक्तुमारब्धः, तत उच्चैरवदत् हे प्रभो मामव । यीशुस्त- ३१
 दैव करं प्रसार्य तं धत्वा गदितवान् हे अल्पविद्यासिन् कुतस्त्वं समवेद्याः ३२
 ततस्तयोस्तरुमाकूटयो वंता निरवर्त्तत । तदानीं ये तर्क्यामासन् त आगत्य ३३
 तं प्रणम्यावोचन् भवानेव सत्य ईश्वरतनयः ।

अनन्तरं ते पारमिता गिनिभिरिस्लामकप्रदेश उपातिष्ठन् तदा तत्रत्य- ३४
 लोका यीशुं परिधीय तद्देहस्य चतुर्दिशो वार्त्ताः प्रहित्य यथ यच्च ये ये री- ३५
 गिण आसन् तान् सर्वान् तमुपानायन् । अपरं तदसमग्रान्यिमां च तान् स्वर्ग- ३६
 यितुं तं ध्वनयन् यावन्तो जनाश्च ताम् असृग्मन् ते सर्वे निरामया जाताः ।

१५ पञ्चदशोऽध्यायः ।

१ अध्यापकदिक्रिणां भार्गव २० मानुषापरिजलहेतुनिर्गमः २१ किनानीषा
 योषितः कन्यायाः स्नास्यं २२ वल्लभा स्नास्यं २३ सप्तभिः पूषैरव्यसीमैश्च चतुः-
 सृक्ष पुत्राभाजनश्च ।

अपरं विरुहात्तम् पुरीयाः कियन्तोऽध्यापकाः फिक्रिगिन्स यीशु- १

२ मुपागत्यागदन् अप्रसासितकरैर्भुक्ता भवत्त्रिव्याः कुतः प्राचां परम्परा-
 ३ गताचारं खड्गन्ते । ततो धीशुः प्रत्यभाषत युष्माभिः स्वपरम्परागताचारैः
 ४ कुत ईश्वराज्ञा खड्गन्ते । ईश्वरस्त्वित्यादिज्ञत् यूयं मातरपितरौ सम्बन्ध-
 ५ तथाहि येन मातरपितरौ निश्च्येते स निश्चितं त्रियतां किन्तु युष्माभि-
 ६ ह्य्यते, यस्मात् मातरं वा वक्तित्वं मत्तो यत् सभसे तन् न्यवेद्यत स स्वमा-
 ७ तरपितरौ पुनर्न सम्बन्धते । इत्थं युष्माभिः स्वपरम्परागताचारैरेश्वराज्ञा
 ८ खड्गन्ते । हे कपटिनः सर्वे यिशाचिचो युष्मानधि भविष्यदाक्यमिदं
 सत्यमकथयत्, यथा

८ 'एते लोका मुखैरेव समायान्ति ममान्तिकम् ।

स्वकीयैरधरैरेव सम्बन्धन्ते च मानु ते ।

९ तेषां मनांसि विद्यन्ते किन्तु मत्तो विदूरतः ।

शिञ्जयिता विधीन् आज्ञा भजन्ते ते शृष्टेव माम् ।

१० ततः परं धीशु लोकिमिवहम् आहूय व्याहरत् यूयं श्रुत्वा बुध्यध्वम् ।
 ११ आद्येन यत् प्रविशति तत् न मानुषम् अपवित्रं करोति किन्तु
 १२ यन् मुखात् निर्गच्छति तत् मानुषम् अपवित्रं करोति । तदा त्रिव्या
 आगत्य तमवदन् तत् कथां श्रुत्वा फिक्कृश्रिभो व्याहता इति किं भवान्
 १३ जानाति । किन्तु स प्रत्यवेचत् मम स्वर्गस्थपित्रा घे तरवो न रोपि-
 १४ तास्ते सर्वे उत्पाटिष्यन्ते । तान् विहजत ते स्वयमन्धाः सन्तोषयन्वान्
 १५ मांभिर्दृश्यन्ति यद्यन्थाऽन्धं मार्गं दर्शयति तर्ह्युभौ गर्ते पततः । तदा
 १६ पितरस्तमवेचत् दृष्टान्तमेतम् अस्मान् बोधयतु । धीशुनोक्तं यूयं किञ्च-
 १७ यापि निर्बोधा आद्ये कथामेतां किं ॥ बुध्यध्वे वदमेन यत् प्रविशति
 १८ तत् तुन्दे पतित्वा वह्निर्निगच्छति मनसो निर्गतत्वात् तेन मानुषो-
 १९ ऽपविचोक्रियते । यतोऽन्तःकरणात् कुचिन्ताबधपरस्त्वोवेक्षागमनसोया-
 २० तस्यमाद्येश्वरनिन्दा निर्गच्छति । ते मन्मुखोऽपवित्रः क्रियते किन्त्वप्रसा-
 सितकराभ्यां भोजनं मनुष्यं नापवित्रं करोति ।

२१ ततो धीशुस्तत्त्वानात्प्रस्थाप्येश्वरसीदेन पुरयोः सीमायामुपातिष्ठत् ।

तदा तस्मीमांसा आगत्य किमानोवा योषिद् उच्यकैसमाख्यत् हे प्रभो २२
 दायुदः सन्तान मदेका कन्या भृतयस्ता सती महासौख्यमाप्नोति मधि
 कक्षां विधेहि । किन्तु योशुस्तौ किमपि न प्रत्यवादीत् ; ततः श्रिया २२
 आगत्य तं व्यवदेधन् एषा योषिद् अस्मत्पक्षाद् उचैराह्वयती समाधाति
 एतां विस्मजतु । तदा स इति प्रत्यवाचत् इत्याद्येलेगात्रहारितमेवान् २३
 विगान्यस्य कस्यापि समीपं प्रेषितो ॥ भवामि । पश्चात् सा योषित् तं २४
 प्रणम्य व्याहरत् हे प्रभो मामुपकरोतु । किन्तु स प्रत्यवादीत्, वासकान्तं २५
 भक्ष्यं नीत्वा शुनां समीपे निवेष्टुं नोचितम् । तदा साभाषत हे प्रभो २७
 तत् सत्यं तथापि प्रभो भोजनाधारात् यत् किञ्चित् पतति तत् श्वानः
 खादन्ति । ततो योशुः प्रत्यवाचत् हे योषित् तव महान् विश्वासः, तस्मान् २८
 तवामिलाषः सिद्धातु तेन तदैव तस्या बुद्धिर्बोद्धव्याभूत् ।

ततः परं योशुस्तत्स्थानात् प्रस्थाय गालीलप्रदेशीयद्वन्द्व समीपमेत्य २९
 गिरिमारुह्य तत्रोपाविशत् । तदा लोका बहून् स्वस्त्रान्भूकशुष्का- ३०
 करजनान् आनीय योशोश्चरणान्तिकेऽस्थापयन् ततः स तान् निरामयान्
 श्वकार्षीत् । इत्थं भूकः कथयति शुष्ककरः स्वास्थमेति खञ्जो व्रजति ३१
 पश्यति चान्ध एतानि विलोक्य लोका आश्चर्यं मन्यमाना इत्याद्येल
 ईश्वरं धन्यमवदन् ।

तदा योशुः स्वश्रिष्ठानाङ्ग्य व्याहरत् लोकान् प्रति मम कक्षा ३२
 जायते ते दिनचर्यं मया साकमासते तेषां समीपे भक्ष्यद्रव्याणि न सन्ति
 तस्मादहं तान् अनाहारान् न क्लिच्छामि चेत् ते यथि क्लान्ता भवन्ति ।
 तदा श्रिया श्रवदन् अस्मिन् प्राप्तरमध्ये एतावतां लोकानां दृष्ट्यर्थं वर्य ३३
 कुचं पूषान् प्रास्थामः ? योशुना पृष्ठं युष्माकं कति पूषाः सन्ति ? तेऽवदन् ३४
 सप्त पूषाः किञ्चनः जुद्धमस्याश्च सन्ति । तदा स लोकान् भूम्यामुपवेष्टुम् ३५
 आज्ञाप्य तान् सप्त पूषान् मत्स्यांखादाय ईश्वरगुहान् उक्ता भंक्ता श्रिये- ३६
 भ्योदात् श्रिया लोकेभ्योदुः । तेन सर्वे भुक्ता दृष्टिं गताः, ततोऽवशिष्टभक्ष्यैः ३७
 पूर्वाः सप्त दक्षकाक्षौ गृहीताः । कृतभोजनानामेतेषां स्त्रीवासकान् किना ३८

२६ चतुःसहस्राणि पुमांस आसन् । तत्पश्चात् श्रीशुद्धीकमिव चं किमुच्य नाव-
मावद्य भगदक्षाप्रदेशं गतवान् ।

१९ बोद्धव्यं ध्यायः ।

१ फिक्किनामद्रुतचिह्नान्वेषणं २ शिवाकिखे सावधानतापदेशः ३ श्रीशुद्धी-
सोक्तानामनुमानं पितरस्य लोकारः ४ श्रीशुद्धी स्वस्तिप्रकाशनं पितरं प्रति
तिरस्करणं ५ लानुमानसोक्तानामनुपदेशनञ्च ।

१ तदा फिक्किनिः सिद्धीकिनागच्छ तत्परीक्षाये नभसीयं किमपि
२ चिह्नं दर्शयितुं तं न्यवेदयन् । तेन स प्रत्यवदत् सन्ध्यायां नभोरक्तताहेतो-
र्युयं वदथ श्वो निर्धूलदिनं भविष्यति तथा प्रगे स्वरक्ततामलिनताम्भां वदथ
३ अथ वात्या भविष्यति । हे कपटिनो यूयं नभोमण्डलस्य चिह्नानि यदि
४ बोद्धुं शक्नुथ तर्हि कालस्यैतस्य लक्षणं कुतो बोद्धुं न शक्नुथ ? एतत्कालीनो
दुष्टो व्यभिचारिवंशस्य चिह्नं दृग्गम्यते किन्तु धूनसो भविष्यदनुसिद्धं
विना किमपि चिह्नं न दायिष्यते । तदा स तान् विहाय प्रानिष्ठत् ।

५ ततः परं पारान्तरं गत्वा तस्य शिष्याः पूषमानेतुं व्यस्तारन् । श्रीशुद्धान्
६ आचष्ट यूयं फिक्किशिद्धीकिखे सावधानाः सतर्काश्च तिष्ठत । ततस्ते
७ परस्परं विविच्य वक्रुमारभन्त वयं पूषमानेतुं विस्मृता अत इति कथयति ।
८ किन्तु श्रीशुद्धौ विज्ञाय प्रोक्तवान् हे अश्वविद्यासिनो यूयं पूषानानयने
९ कुतः परस्परमेवं विचारयथ ? युष्माभिः किं नाद्यापि बुध्यते ? पञ्चभिः
पूपैः पञ्चसहस्राणां पुंसामाश्रमे आते यूयम् अवशिष्टपूर्णां कति उल्लकान्
१० गृहीतवन्तः ; तथा सप्तभिः पूपैः चतुःसहस्राणि पुरुषान् भोजयिष्यामि
११ कति उल्लकान् उत्थापितवन्तस्तात् किं युष्माभिर्न स्मर्यते ? तस्मात् फिक्कि-
शिद्धीकिनां किखे सावधानास्तिष्ठत इति कथाम् अहं पूषे नाकथयन्
१२ इति युष्माभिः कुतो न बुध्यते ? तदा पूषकिखं प्रति सावधाना भवन्तेति
नोक्त्वा फिक्किशिद्धीकिनां उपदेशे सावधाना भवन्तेति कथितवान् एतत्
तैरबोधि ।

१३ अपरं श्रीशुद्धः कैसरिचाफिलिपदेशम् आगत्य शिष्यामप्राचीन्

१४ अहं मनुष्यपक्षो लोका मां कं वदन्ति ? तदा ते व्याहरन् केचित् कथयन्ति

भवान् भव्ययिता योश्च कंचिच्च व्याचक्षते भवान् रक्षिषः केचित्सु भावन्ते
भवान् धिरिमियो वा कश्चिद् भविष्यदन्तेति । पश्चात् स दृष्टवान् यूयं मां १५
कं वदथ । ततः शिमोन् पितरः प्रत्यवोचत् त्वम् अमरेश्वराभिषिक्तपुत्रः । १६
ततो योशुरकथयत् हे धूमसः पुत्र शिमोन् त्वं धन्योसि यतः कोपि १७
मानवस्त्वयि ज्ञानमिदं मोदाययत् किन्तु मम स्वर्गस्थाः पिता । अतोहं १८
त्वां वदामि त्वं पितरोमि, अर्थात् प्रस्तरः, तथैतत्प्रस्तरोपरि स्वसमाजमहं
निर्भीक्ष्णमि तेन नरको बलेन तं पराजितुं न शक्नोति । अपरं तुभ्यमहं १९
स्वर्गाराध्यं कुञ्जिकां दास्यामि तेन त्वं मर्त्यां यत् भग्नस्त्वसि तत् स्वर्गे भग्न-
स्येत तथा मर्त्यां यन् मोचयिष्यसि तत् स्वर्गे मोक्ष्यते । ततः शिथ्यान् आदि- २०
ब्रतं यद्दृग् अभिषिक्तो योशुरेषा कथा युष्माभिः कस्यैचित् मा कथ्यताम् ।

अपरं धिरुशालमनगरं गत्वा प्राचीनलोकानां प्रधानधाजकानां २१
अधापकानाञ्च समीपे वज्रदुःखभोजित्वं तैर् हतं त्वं हतोपदिवस उत्थानञ्च
मयावगच्छकर्तव्यम् कथामेतां योशुस्तत्कालमारभ्य तान् ज्ञापयितुम्
आरभत । तदा पितरस्तत्स्व करं धृत्वा तर्जयित्वा कथितवान् हे प्रभो त्वयि २२
दया भवतु त्वय्येतन्न घटताम् । किन्तु स मुखं परावर्त्य पितरमाचष्ट हे २३
विप्रकारिन् मत् सन्धुखाद् दूरीभव मां त्वं बाधसे, ईश्वरीयकार्यतो मामु-
दीयकार्यं तुभ्यं रोचते ।

अनन्तरं योशुः स्वशिष्येभ्योऽकथयत्, यदि कश्चिन् मदनुगामी २४
भवितुमिच्छति तर्हि स्वं दाम्ब्यतु स्वकुशमादाय भत्पश्चाद् आयातु च ।
यतः स्वप्राणान् रक्षितुं यद्दृच्छति तान् स हारयिष्यति किन्तु यो मत्कृते २५
स्वप्राणान् हारयति स तान् प्राप्स्यति । मानुषो यदि सर्वजगतः प्राप्नोति २६
स्वप्राणान् हारयति च तर्हि तस्य को लाभः । वा मानुषः स्वप्राणनिमयेन २७
किं दातुं शक्नोति । मानुषपुत्रः स्वदूतैः साकं पितुः प्रभावोभावात्कति
तदैकैकमानुषं स्वस्वकर्मानुरूपं फलं दास्यति । अहं युष्मान् सत्यं वदामि २८
मानुषपुत्रं स्वराज्यमामतमदृष्ट्वा मृत्यास्वादं न प्राप्स्यन्ति तादृशाः
कतिपयजना अत्रापि दण्डायमानाः सन्ति ।

१० अष्टमोऽध्यायः ।

१ श्रीशुभं इत्येकं ८ श्लोकोद्देशकवाक्यं, १४ श्लोकोद्देशकवाक्यं, १९ श्लोकानु-
वाक्यप्रकाशः, १४ कर्त्तव्यार्थसङ्गतकथा ।

- १ दिनपङ्कजात् परं योऽग्रेः पितरं याकुर्वन् तद्भ्रातृयोद्धनञ्च गृहीत्वा उच्च-
 २ पर्वतस्य विजयमाभीय तेषां समक्षम् मूर्धन्तरं धृतवान् । तेन तस्यास्य
 ३ रविवत् तेजसि तद्गुणं दीप्तिवत् शुक्लमभूत् । भुवैलियौ तेन साकं
 ४ कथां कथयितुं तं साक्षात् कृतवन्तौ । तदा पितरो योशवे कथितवान्
 ५ हे प्रभोऽस्माकमत्र स्थितिः शुभा ; यदि भवान् इच्छति तर्हि भवतः
 ६ कृते एकं मुषाः कृते एकम् श्लियस्य च कृते एकं दूष्यवधं निर्वाम ।
 ७ इति कथनकाले उज्ज्वलमेघक्षेपुः छायाभक्तो मेघादिति नभोवाष्पभूत
 ८ एव मम प्रियपुत्रः, अत्र मम परमसन्तोषः कथास्य युष्माभिः श्रूयताम् ।
 ९ किन्त्वेतां कथां श्रुत्वा शिष्या अतिशङ्कायुक्ता न्यकुखाः पतिताः । तदा
 १० योऽग्रेः तेषां गात्रं स्पृष्ट्वा वदन् उत्तिष्ठत मा भैष्ट । तदा ते नेचान्युस्रोक्ष्य
 ११ योऽग्रे विना कमपि नापश्यन् ।
 १२ ततोऽद्रेरवरोहणकाले योऽग्रेः स्थानं इत्यादिशत् याक्नानुस्यपुत्रः
 १३ श्रुत्वा शान्तोऽत्यस्यति तावदिदं दर्शनं युष्माभिर्न वाच्यं । तदा शिष्यास्तम-
 १४ प्राचुः प्रथममेलिष आयास्यतीत्यध्यापकाः कुतो वदन्ति ? ततो योऽग्रेः
 १५ प्रत्याचष्ट श्लिय आदावेत्य सर्वं साधयिष्यतीति सत्यं किन्त्वं युष्मान्
 १६ वष्मि श्लिय इत्य गतः, ते तमपरिचोय तम्पति यथेच्छं व्यवहरन्
 १७ तेषामन्तिके मनुजपुत्रेणापि तदद् दुःखं भोक्तव्यम् । तेन योऽग्रे वगाहकम्
 १८ अधि कथामेतामकथयत् तत् शिष्या इत्यबोध्यन् ।
 १९ तेषु लोकनिवृत्तान्तिकमागतेषु कश्चिज्जनो योऽग्रेः न्तिकमेव जानुपातं
 २० कृत्वा कथितवान् हे प्रभो भव्युत्तं दयस्व मोपस्यारामयेन पीडितो मुञ्चमुञ्च-
 २१ वृद्धौ तोषे च पतति । ततो भवच्छिष्याणां समीपं तमानयं किन्तु ते
 २२ निरामयं कर्तुं नाशक्नुवन् । तदा योऽग्रेः प्रत्यवोचत् रे अविद्याभिविषय-
 २३ माजिवंशं कतिकालं युष्मत्सन्निधौ स्थास्यामि । कतिकालं वा युष्मद्भारं
 २४ वहिष्ये । तं मत्समीपमवागम्य । ततो योऽग्रेः तर्ज्यतो भूतसं विहाय गतः

बालकस्यैव स्वस्योभूत् । ततः शिष्या यीशोः सन्निधिमेत्य मुनं आहरन् १६
वयं कृतस्ते भूतं त्याजयितुं न शक्ताः । योऽनुष्ठानाद्यष्ट युष्माकमविश्वासात् २०
युष्मानहं मर्त्यं वच्मि यदि युष्माकं शर्वपैकवद् विश्वासो जायते तर्हि
युष्माभिरेतदद्रेः स्थानान्तरं गन्तुमुक्ते स तदैव यात्यति युष्माकमशार्धं
किमपि न स्थास्यति । किन्तु प्रार्थनोपवासौ विनैतादृग्भूतो न त्याज्यते । २१

तेषां गालीलप्रदेशभ्रमणकाले योऽनुष्ठानवाचत् मनुजपुत्रो लोकानां २२
करेषु समर्पयते, ते ईते द्वितीयदिन उत्थापिष्यते तेन तेऽतीवदुःखिता २३
जाताः ।

तत्क्षेपु कर्कशाह्वयुरं गतेषु करमग्राहिणः पितरमुपागत्याप्राचुः, युष्म- २४
द्गुरुः किं राजकरं न ददाति ? पितरोऽवोचत् ददाति । तस्मिन् गृहमध्य- २५
मागते तत्कथाकथनात् पूर्वं यीशुः कथितवान् हे शिष्योन्मद्या राजानः
स्वस्वमन्तानेभ्यः किं विदेशिभ्यः केभ्यः करं राजसस्य गृह्णन्ति ? यूयमत्र
किं बुध्यध्वे ? पितरोवदत् विदेशिभ्यः । योऽनुभोक्तं तर्हि सन्नाना मुक्ताः २६
सन्ति । तथापि वयं यथा तेषां विज्ञानं न जनयाम तदर्थं सिन्धुतटं २७
गत्वा वडिशं पातय ततः प्रथमं यो मत्स्य उत्थास्यति तं धृत्वा तन्मुखं
आदाय कृष्यतोखकं प्राप्स्यसि तदानीय मम तव च कृते तेभ्यो देहि ।

१८ अष्टादशोऽध्यायः ।

१ नवनारां विज्ञानमुवाचे गोपदेशः, १५ दोषिषात्तरि वचनहारः, २१ अमरायाः
संख्यानिश्चयः, २३ अनाकरकस्य दृष्टान्तः ।

तदानीं शिष्या यीशोः समीपमेत्याप्राचुः स्वर्गराज्यमध्ये कः श्रेष्ठः ? ततो १
यीशुः शिष्यमेकमाह्वय तेषां मध्ये स्थापयित्वावदत् युष्मानहं मर्त्यं ब्रवीमि २
मनः परावर्त्य शुद्रबासकसङ्घेषु युष्मासु न ससु स्वर्गराज्यं प्रवेष्टुं न शक्यथ । ३
य एतत्शुद्रबासवन् स्वं नष्टं करोति स एव स्वर्गराज्ये श्रेष्ठः । यद्य मम नास्मा ४
एतादृक्शुद्रबासं गृह्णाति स मामेव गृह्णाति । किन्तु मयि विश्वासिनाम् ५
एषां शुद्रप्राणिनां कस्यचिदेकस्य विघ्नसमुत्पादनात् तस्य कण्ठे पेषणी- ६
वन्धनपूर्वकं सिन्धुगाधतोये मज्जनं तस्य वरम् । विघ्नोऽजगत् सन्तस्थते ७
विघ्नोऽज्यसं जनिष्यते किन्तु येन मनुजेन विघ्नो जनिष्यते स एव समस्तस्यते ।

- ८ शतो तव करस्वरसो वा यदि बाधते तर्हि तं क्षिप्वा शतो निक्षिप कर-
 दयपददयवतोऽनन्तवह्नौ निक्षेपात् सञ्ज्ञतया शुद्धकरतया वा जीवन-
 ९ लाभस्य वरम् । वसुधैवकुमारार्थं जनयति तदा तदुत्पात्तं सती निक्षिप
 १० द्विनेचस्य ते गरकाद्यौ चेपादेकमेचस्य तव जीवनलाभो वरं । शतोऽकथत्
 बुद्धमाणिनामेतेषां कमपि मा तुच्छीकुरुत धतोऽं युष्मान् सत्यं वच्मि
 ११ स्वर्गे तेषां दूता मम स्वर्गस्वपितुरास्वं नित्यं पश्यन्ति । ये हारितास्मान्-
 १२ सन्नातुं मानवपुत्र आगमत् । युष्माभिरत्र किं विविच्यते कस्यचिद् यदि
 ज्ञातं मेवास्तिष्ठन्ति तेषाञ्चैको हार्यते तर्हि स एकोनशतमेषान् विहाय
 १३ गिरिं गत्वा तं हारितमेष्टं किं न गृहयते । यदि घटनया तन्मेषोद्भवं
 स्तभते तर्हि युष्मानहं सत्यं ब्रवीमि तद्विपथगामिभ्य एकोनशतमेवेभ्योपि
 १४ तदेकमेव लोतेऽधिकमाह्लादते । तदत् एतत्सुद्रप्राणिनां यद् एकस्मि
 नश्नति युष्मत्सर्गस्वपितुस्तादृक्प्राणिमतं नहि ।
 १५ अपरं यदि तव भ्राता तव किमप्यपराध्यति तर्हि गत्वा केवलघुवयोः
 सतोऽस्वं तद्दोषं तं ज्ञापय । तत्र स यदि तव वाचं शृणोति तर्हि त्वं स्वभ्रा-
 १६ तं प्राप्तवान् किन्तु चेन्न शृणोति तर्हि दाभ्यां त्रिभिर्वा साविभिः सभ्यवाक्यं
 यथा निश्चितं भवति तदर्थम् एकं दौ वा जनौ सज्जिनौ कृत्वा याहि ।
 १७ तत्र स यदि तेषां वाक्यं न मन्यते तर्हि समाजं तद् वेदय किन्तु यदि
 समाजवाक्यमपि न मन्यते तर्हि स तव सन्निधौ देवार्चकचण्डालयोः
 १८ सदृशो भवतु । युष्मानहं सत्यं वच्मि युष्माभिः पृथिव्यां यत् भग्नसूते
 १९ तत् स्वर्गे भन्तुस्ते यच्च मद्यां मोक्ष्यते स्वर्गे तन्मोक्ष्यते । पुनरहं युष्मान्
 वच्मि मद्यां युष्माकं दौ जनौ यद्येकमन्त्रणं किञ्चित् प्रार्थयेते तर्हि मम
 २० स्वर्गस्वपितुः सकाशात् तयोः कृते तत् सम्यस्यते । धतो यत्र दौ चयो वा
 जना मन्त्राणां मिलन्ति तत्र तेषां मध्येऽहं तिष्ठामि ।
 २१ तदा पितरस्तस्मीपमेत्य कथितवान् हे प्रभो मदुभातरि मध्यप-
 २२ राध्यति तं कतिजलः क्षमिष्ये ? किं सप्तजलः ? योऽग्नौ तं तां केवसप्त-
 जल इति न वच्मि किन्तु सप्तलिगुणसप्तजल इति ।

अपरं स्वदासैः साके गणनां विधीषुराभवत् स्वमराज्यं तेन राज्ञा १२
 मन्त्राध्यामारब्धायां दशसहस्रमुद्राधारी दासस्तस्मिन्पमानोतः। किन्तु १३
 तस्य परिशोधनाद्यमत्वात् तत्प्रभुस्य तदीयजायापुत्रादिसर्वस्वस्य किञ्चिन् १४
 स्वस्वमादातुमादिशत्। स दासस्तत्वरणयोः पतन् प्रणम्यावदत् हे स्वामिन् १५
 त्वं यदि धैर्यं धारयसि तर्ह्यहं कृत्स्नं परिशोत्स्यामि। तदा सद्दासस्तु प्रभुः १७
 सदयः सर्वस्वं त्यक्त्वा तं मोक्षितवान्। किन्तु स शत्रो वचिर्गत्वा तस्य १८
 मुद्रापादत्रयधारिणं महदासं दृष्ट्वा तं धृत्वा तत्कण्ठं समीचीनवाच मम यत्
 प्राप्यं तत् परिशोभय। तदा स महदासस्तत्पदयोः पतन् काकूत्माचष्ट त्वं २०
 यदि धैर्यं धारयसि तर्ह्यहं कृत्स्नं परिशोत्स्यामि। तथापि स तस्य स्वीकृत्य २०
 यावद्वृणं न परिशोत्स्यति तावत् तं कारायां बद्धवान्। तेन तस्य महदासा- २१
 स्तस्य तादृशव्यवहरणं दृष्ट्वातिदुःखिताः, स्वप्रभुमुपागत्य तत् सर्ववृत्तानां
 न्यवेदयन्। तदा तत्प्रभुस्य आज्ञाय अगाद रे दुष्ट दास त्वयाहं प्रार्थितः २२
 तव कृत्स्नम् ऋणं त्यक्तवान् यथाहं त्वामदये तथा महदासं दयितुं त्वकिं २३
 नेचितं। इत्युक्त्वा तत्प्रभुः क्रुध्यन् ऋणं कृत्स्नं यावन्न परिशोत्स्यति तावत् २४
 महारकेषु तं समर्पयत्। यदि युयं स्वस्त्रान्तःकरणेन स्वस्वभ्रातुरपराधान् २५
 न क्षमये तर्हि मम स्वगच्छः पितापि युष्मभ्यं तादृक् करिष्यति।

१८ कनविशोऽधः।

१ दोगिनां स्वासर्थं २ विवाहकथनं १३ शिशूनां आश्रयं १४ युवजनोपदेशः १५
 धनिनां वारं दुःसार्थं १७ छोटशिशूनां पारितोषिकम्।

तत एतासु कथासु समाप्तासु यीशु गीलीलः प्रस्थाय यद्भवतदस्त्र- १
 यिष्टदाप्रदेश उपास्मात् तत्रापि लोकेषु तत्पश्चाद् गतेषु स तान् निराम- २
 यान् प्रकरोत्।

ततः फिरीशिनस्तमुपागत्य परीक्षितुं प्रष्टवन्तः, केनचित् कारणेन ३
 अमुजैः स्वजाया त्याज्या न वा? ततः स प्रत्याचष्ट ईश्वर आदौ पुंस्त्रीस्व- ४
 पेण मानवान् ससर्ज तस्मादुक्तवान् मानुषः स्वमातापितरौ परित्यज्य ५

स्वजायावामासक्तो भविष्यति तौ द्वावेकाङ्गौ भविष्यतः, इति किं युष्माभि-
 ८ र्नापाठि ? तस्मात् तौ पुनर्दौ न भविष्यत एकाङ्गौ विद्येते, ईश्वरस्य तत्
 ७ समयोजयत् मनुष्यस्तत्र भिन्नम् । तदा किञ्चिन्नः प्रत्यवदन् तर्हि तस्मात्
 ८ पक्षं दातुं स्वस्वजायां त्यक्तुञ्च मुमाः कुतो विधिं ददौ ? ततो यीशुरवादीन्
 ९ युष्माकं मनसां काठिन्यात् स्वस्वजायां त्यक्तुं युष्मान् मुमा अनुमेने तत् सङ्गं
 १० किन्तु प्रथमत ईदृशो विधिर्नासीत् । अतोऽहं युष्मान् वदामि व्यभिचारिणीं
 ११ विना यः स्वजायां विहायान्यां विवहति स परदारान् गच्छति यश्च तौ
 १२ त्याक्तां विवहति सोऽपि परदारान् गच्छति । तदा तच्छिष्यास्तमाचक्षन्
 १३ चेत् स्वस्थिया पुंस एतादृक् समन्वस्तर्हि विवहन् न भद्रं । ततः सोभाषत
 १४ येभ्यस्तादृक् समर्थमददधि नान् विना कोऽपि मनुजस्तां कथां यदीतुं न
 १५ शक्नोति । केचिद् जन्मक्रीवाः, केचिन्नरकृतक्रीवाः, केचिच्च स्वर्गार्थं स्वयं-
 १६ कृतक्रीवाः सन्ति ये यदीतुं शक्तास्ते गृह्णन्तु ।
 १७ अपरं शोशुः शिष्टूनां गात्रेषु हस्तं दत्त्वा यत् प्रार्थयन्ते तदर्थं तत् समीपं
 १८ शिष्य आनीयन्तः, तस्मात् शिष्या आनयितवन् भर्त्सितवन्तः । किन्तु शोशु-
 १९ राख्यत् शिष्टून् मामुपागन्तुम् अनुमतिं दत्त तान् मा वारयत, एतादृक्-
 २० जनानां स्वर्गराज्यं । पश्चात् स तेषां गात्रेषु हस्तं दत्त्वा तस्मादधासीत् ।
 २१ ततः केनचिद् आगत्य स पृष्ठः । परसगुरो अनन्तायुः प्राप्स्ये मया
 २२ किं सत्कर्म कर्त्तव्यं ? ततो यीशुराख्यत् कुतो मां परमं वचि विनेश्वरं
 २३ कोऽपि परमो नास्ति किन्त्वनन्तायुः प्राप्नुं यदि वाञ्छमि तर्ह्यज्ञाः
 २४ पाक्षयस्व । तदा सोप्राचीत् का काङ्क्षा ? ततो यीशुनोक्तं त्वं नरं न हन्याः,
 २५ परदारान् न गच्छेः, न चोरयेः, मिथ्यासाक्ष्यं न दद्याः, तव मातापितरौ
 २६ सम्मन्येयाः, स्वसमीपवासिनि स्वात्मवत् प्रीयेयाः । ततः स युवावदन् आ-
 २७ बाह्यकालाद् एताः सर्वाः पालयेद्दम् इदानीं मम किं न्यूनं ? यीशुदवाच,
 २८ चेत् सिद्धतामिच्छसि तर्हि गत्वा स्वीयसर्वस्वं विक्रीय दरिद्रेभ्यो देहि
 २९ तेन त्वं स्वर्गे धनं प्राप्स्यसि, यदि च मदनमामो भव । इति श्रुत्वा स युवा
 ३० स्वसम्पत्तेर्वाञ्छलाद् निवृत्तः सन् अयासीत् ।

तदा धीमुःत्रिभ्यान्नेषद् धनिनां स्वर्गप्रवेशो महादुष्कर इत्यर्थं युष्मान् २३
 कथं ब्रवीमि। पुनर्युष्मान् वक्ष्मि धनिनः स्वर्गराज्यप्रवेशात् सुखिरज्य- २४
 मध्येन महाजगमनं सुकरम्। इति युष्मा त्रिभ्या अतिचमत्कृत्य व्याहरन् २५
 तर्हि केन परिधातुं ब्रह्मते। ततः स तान् निरीक्ष्यावदत् तन् मामुवाचा- २६
 मशार्थं किन्त्वोपरस्य स्वै वाच्यम्।

तदा पितरस्समापद्य पश्य वयं सर्व्यं विहाय त्वदनुवर्तिनो जाता वयं २७
 किं प्राप्तामः। ततो धीशुनोक्तं युष्मानर्हं सत्यं वदामि यूयं मदनुगामिनो २८
 भवथ तस्मात् मध्यरुष्टिकासे यदा भानवपुष्पः स्त्रीयैश्वर्यवत्सिंहसने जप-
 वेक्ष्यति तदा यूयमपि दादशसिंहसनेषूपविश्या द्वाद्येष्टो द्वादशमोष्ठोनां
 विचारं करिष्यथ। सो जगो मन्त्रामार्थं इहं भ्रातरं भगिनीं पितरं मातरं २९
 जायां बालकान् भूमिं वा मुञ्चति स शतगुणं प्राप्स्यति, अनन्ताधुस्वा-
 धिकरिष्यति।

५० विमोक्षभाषः।

१ छवीवकायां दहानः १० छोटस्य सप्ततुदुःखप्रकाशनं २० दौर्दिशानुकरेण
 मचलोपदेशः २९ द्वाभ्यामन्वार्थांश्चतुर्दशः।

अधीया ब्रह्मलोकाः पश्यन् पृथ्वीया ब्रह्मलोका अया भविष्यन्ति, १
 यतः स्वर्गराज्यं तादृशगृहसोपमं योऽतिप्रगे स्वेचेत् कर्षकरान् निधातुं
 गतवान्। ततस्तैः सह प्रत्यहं मुद्रापादभर्तितं निधन्य तान् द्राचाक्षेचं २
 प्रेषयामास। पृथ्वी प्रथमयामे दृष्टं गत्वा कतिपयजनान् चकर्षकान् ३
 दृष्ट्वा तानापह यूयमपि मद्द्राचाक्षेचं यात युष्माकमुचितभर्तितं दास्यामि ४
 ततस्तो गताः। पुनः स द्वितीयतृतीययामयो वैचिर्गन्ता तददकरोत्। ततः ५
 पञ्चदशमुद्धर्षे गत्वान्धान् जनान् कर्षरहितान् विलोक्य प्रपच्छ कुतो ६
 यूयमव कतन्नं दिनं निधर्षकास्तिष्ठथ। ते प्रोचुः कोपस्थान् कर्षेणि न ७
 विमोक्षयति, स जनाह यूयमपि मद्द्राचाक्षेचं यात अधोचितभर्तितं ८
 प्राप्स्यस्य। सन्ध्यायां सत्यां स शेजयतिः कार्योधीर्गं प्रोवाच कर्षकरान् ९

६ जेष्ठजन्मभारम् प्रथमपर्यन्तं तेषां भर्ति देहि । जेष्ठमुज्ज्वै चामरा वजाः
 १० प्रथमेजो मुद्राचतुर्थीर्षं प्रापुः । प्रथमागतं जनुमेजिरे वषभधिकं प्राप्स्यन्तः
 ११ किन्तु तेषां मुद्राचतुर्थीर्षं जेष्ठिरे । ते तदादाय यद्वक्ष्येन वष वाक्काक्षं
 १२ कनोपुः कृतं दिनं वषं भागुतापक्षेभ्यो परिश्रान्ताः किन्तु जेषानता
 १३ मुद्राचतुर्थीर्षं आप्ता अस्माद्वृत्तिसमां भर्ति तेषामपि दत्तवान् । तेषामेकं च
 जवाच हे कस त्वाम्प्रति किञ्चिदप्यन्यायं नाकर्षं स्वया मुद्राचतुर्थीर्षो
 १४ भाग्नोक्तः । तस्मात् तव यत्राप्यं तदादाय याहि तवेवैतत्त्रयस्यापि
 १५ दास्यामि । खविनस्य वधेऽप्यवितरणं किं मम नोचितम् । मम यज-
 १६ प्रदत्तात् किं तवकुट्टि जीयते । इत्थं प्रथमाः जेषाः जेषाश्च प्रथमा
 भविष्यन्ति आह्वता बहवः किन्तु मनोनीतास्तोकाः ।

१७ ततो धीशुः धिक्कृशालम्बुरं गच्छन् मार्गं द्वादशशिव्यान् विजमं नीत्वा-
 १८ ब्रवीत् पश्यत वषं धिक्कृशालम्बुरं यामः । तत्र प्रधानयाजकाध्यापकानां
 १९ करेषु मनुजपुत्रः समर्पिष्यते । ते तु तं हनुमादेशयिष्यन्ति तथा तिरस्कृतं
 कथया हनुं क्रुधे हनुश्च भिन्नदेशीयानां करेषु समर्पयिष्यन्ति च किन्तु
 स तृतीयदिने यजमानादुत्थास्यति ।

२० तदानीं सिवदेर्जाया खसुतावानीय योशोरनिकमेत्य प्रथम्य तमनु-
 २१ यहमयाचत । धीशुराचष्ट लं किं याचसे ? यात्रवीत् तव राज्ये भवेतयोः
 २२ सुतयोरेकं दक्षिणे वामे चैकमुपवेष्टुमादिश । धीशुरवोचद् यूयं यद्
 याचध्वे तन्न बुधन्वे यत्कंसेनाहं पास्यामि तेन यूयं किं पातुं ब्रूयथ ।
 तयाहं यत् तोये मंश्यामि यूयं किं तचावगातुं ब्रूयथ ? त याचकत
 २३ ब्रूय्यामः । योत्रवीत् मत्कंसेन पास्यथ मद्वगाहनतोये च मंशयथ ;
 किन्तु येषां कृते मत्पिपा पदमेतत् स्थापितं तान् विमान्य कमपि मद-
 २४ दक्षिणवामयोः उपवेष्टयितुं मम नाधिकारः । इति श्रुत्वा न्यदशशिव्यास्ताभ्यां
 २५ आह्वानं अकुर्वन् । किन्तु धीशुः स्तान्तिकं तान् आह्वयावहन्, अन्यदेशीया
 अपत्यस्येधामाधिपत्यं कुर्वन्ति चे ॥ महाभ्यस्ते तान् प्रावति यूपमिति
 २६ कियः, किन्तु युष्माकं तदन् व भविष्यति युष्माकं यो जहान् युष्माकं

य युष्मान् सेवित्वेते यस्य युष्माकं मुखो बुभुषति स युष्माकं किङ्करेत् २०
भूषात् । इत्थं मनुजस्युः सेवां कथं नहि किन्तु सेवितुं बहूनां जाप्याय २०
समाधानं दातुं श्योगतवान् ।

यिरिहोगगरात् तेषां यामकाले बहूलोकास्तमनुगताः, ततो यावन्मो २८
मार्गान्तिक उपाविशतां तौ तन्मार्गेण धीशोरागमनं श्रुत्वा प्रौढैरवोचत् १०
हे प्रभो दाघूदः सन्तानं दयस्त्रावाम् । मौनिनौ भक्तमित्युक्त्वा जनास्तौ ११
तर्जितवन्तस्तथापि तौ ततोऽप्युचैरवदतां भोः प्रभो दाघूदः सन्तानं दयस्त्रा- १२
वाम् । ततो धीशुस्तिष्ठन् तावाह्याब्रवीत् युवयोः कृतेऽहं किं करिष्यामि? १३
युवां किमिच्छथ? तावयोचतां भोः प्रभो आवयो नैनाप्युन्मीलय । धीशु- १४
क्त्वाबनुकम्य तयोर्नैत्राणि स्पृष्टवान् तेन तौ दृष्ट्वा तत्पश्चादयाचिष्टाम् ।

२१ एकविंशोऽध्यायः ।

१ गर्दभीशाचकमारुह्य धीष्टेन धिरुशालमागतनं १२ मन्दिरादुत्तरिजां निःकारणं
१३ अफलोदुम्बरतरौ शायः १४ प्रधानसज्जकानामनुचरत्वं २० पुत्रयोर्दृष्टान्तः
२१ गृहस्थस्यपीबन्त्योर्दृष्टान्तश्च ।

ततस्तेषु धिरुशालपुरान्तिकस्थवैद्यगियामाभ्यर्णस्त्रैतुनास्यगिरिम् १
आगतेषु धीशु द्वौ त्रिव्यौ प्रेषयन् अब्रवीत् युवामिमं सम्मुखस्त्वग्रामं गत्वा २
यां सवत्सां बहूनां गर्दभीं तत्तृणान् प्रास्ययन्तां मोचयित्वा मामुपानयन्त ।
तत्र यदि कश्चित् किञ्चिद् ब्रूति तदा वक्ष्यामि, अस्मां प्रभोः प्रयोजनमाप्तो ३
ततः स तदैव प्रेषयिष्यति । एतत् समस्ते कृते सति ४

५ 'यूयं वदत सीयोनः कन्यकां वचनन्विदम् ।'

पश्च ते नमशीलः सन् राजारुह्य च गर्दभीं ।

किन्तु तद्वत्समारुह्य समायास्यति ते पुरः ।

भविष्यदादिभोक्तं वचनमिदं सफलमभूत् । पश्चात् तौ त्रिव्यौ यथानिदेशम् १
अङ्कुरतां गर्दभीं तद्वत्सशानीयं तत्पृष्ठे स्खल्यं यातयित्वा तदुपरि ३
धीशुमारोहयताम् । तदा बहूलोकाः स्खल्लादि यथि विसीर्षवन्तः ८

- केवल्लोका वृक्षशालाः कानिला यच्च वनम्बन् । ततोऽध्याग्निः पञ्चद्वार-
 म्निश्च प्रोक्षेरवद्गन्धं जय जय दायूदः सन्तानं य ईश्वरमाप्तावति स धन्यः
 १० सर्वोपरिस्वर्गोऽपि जयोस्तु । इत्थं तेन चिरुशालमि प्रविष्टे कोयं कोचम्
 ११ इतिवाक्येन कृत्स्नं पुरं व्याप्तं । लोका अवदन्मालोत्प्रेक्षीयमादिरीच-
 भविष्यद्वृक्षीशुरयम् ।
 १२ ततो योशुरीश्वरमन्दिरं प्रविश्य तन्मन्थान् क्रयविक्रयकृतो बहिर-
 १३ करोत् वणिजां मुद्रासनं पारावतविकेष्टणामासनञ्च न्यूजीकृतवान् तान-
 वादीत् लिखितमिदमास्ते 'मम गृहं प्रार्थनागेहदति स्थितिं यास्यति
 १४ किन्तु यूयं तद् द्रष्टुमर्हन् कुर्वत' । ततोऽन्धस्वस्त्रलोकेषु तमुपागतेषु च
 १५ तान् स्वस्थान् अकर्षति । यदा मुख्यपाजकाध्यापकैस्तत्कालाद्यर्थकर्षार्थं
 मन्दिरे च जय जय दायूदः सन्तानेति बालानामुबध्निरश्नाति तदात्य-
 १६ क्रुध्यत योशुरष्टष्टि च एतै र्धुध्यते तत् किं तया श्रूयते ? ततस्तेनोक्तं
 श्रूयते । यथा,

‘सन्त्यपायिस्त्रिगुणाञ्च बालकानाञ्च व्रजतः ।

स्वकीयं महिमानं हि त्वं प्रकाशयसि स्वयम् ।’

- १७ इति वाक्यं श्रुयं किं नापठत ? ततः स तान् त्यक्त्वा पुराद् वैशनिघासार्म
 आत्वा जपां यापितवान् ।
 १८ अमन्तरं प्रगे योशुः पुनर्नगरं गच्छन् क्षुधान् भूत् । ततो मार्गपार्श्वे
 १९ उडुम्बरतटं निरीक्ष्य तदतिकं गत्वा पत्रं विना किमपि न प्राप्य तम-
 २० वदत् पुनः कदापि त्वयि फलं न भवेत् तस्मात् तदुडुम्बरोऽग्रुध्यत् । तद-
 वलोक्य शिष्या आसुस्थं मन्यमाना अभ्राष्टन्, अहो उडुम्बर एतावत् त्वया
 २१ शुष्कवान् । ततो योशुस्तान्वादीत् शुभानन्दं सत्यं प्रवीमि यदि यूयं
 न मन्दिरं प्रतीय तर्हि यूयमपि केवलौडुम्बरं प्रतीत्य कर्तुं शक्यमिति
 किन्तु त्वं उत्थाय जलधौ पतेति गिरिम्यति नदिने तदैव तद् दृष्टव्यं,
 २२ तस्य विश्वस्य प्रार्थ्य बहू याचिष्यन्ते तदैव लक्ष्यन्ते ।

ततो मन्दिरं प्रविश्योपदेयनकाशे मुख्या वाञ्छकाः प्राक्ष्य च तनुवान्तरा २२
 प्राचुः, न कक्षाप्रवेष्टानि कर्षाणि करोति । केन वा तुभ्यमेतादृशी
 आज्ञादायि । ततो धीशुनोक्तं श्रद्धमपि युष्मान् कथामेकां पृच्छामि २३
 यदि तदुत्तरं दातुं शक्नुय तदा कक्षाप्रथाहम् एतानि करोमि तद्
 युष्मान् वक्ष्यामि । सोऽहो मज्जनं कक्षाप्रथाभूत् । ईश्वरस्य किं भागवत् २४
 ततस्ते परस्परं विविद्यावोचन् यदीश्वरस्येति वदाम तर्हि यूयं कुतस्तं
 न प्रथेय कथामेतां प्रच्छति । मनुष्यस्येति बभूवुः लोकेभ्यो विभोमः, यतः २६
 सर्वे सोऽहं भविष्यदादिर्न विदुः । अतस्ते धीमुं प्रत्यवदन् इत्याहं न विद्मः, २७
 तदा बोवदत् तर्हि यस्याप्रथाचमेतानि करोमि तदहमपि युष्माभं
 न कथयिष्यामि ।

अथ युष्माभिः किं बुध्यते । एकस्य दौ पुत्रावासां च पुत्रमेकमुपा- २८
 गत्यावादीत् हे पुत्र त्वमस्य मम द्राक्षाक्षेत्रे कर्म कर्तुं याहि । बोवदत् न २९
 धांस्त्वामि किन्तु श्रेष्ठेऽनुतप्य यातवान् । ततः सोऽन्यपुत्रमुपागत्य तथैवा- ३०
 वोचत् च प्राथवादीत् भद्रं महेच्छ यामि किन्तु नागमत् । एतयोः पुत्रयोः ३१
 कः पितुरादेशं पालितवान् । तैस्तु प्रथमपुत्र इति । तदा धीशुनाते प्रोक्ताः,
 अहं युष्मान् सत्यं वच्मि चण्डाला वेक्षास्य युष्मादये ईश्वरराज्यं प्रविशन्ति ।
 यतो सोऽहन् धर्मपथेन युष्मानुपागमत् तं यूयं ■ प्रथेय किन्तु चण्डाल- ३२
 वेक्षास्य तं प्रत्ययन् तद् दृष्ट्वापि युष्माभिः प्रत्ययार्थं नास्तिद्यत ।

अपरमेकं दृष्टान्तं शृणुत कश्चिद् गृहस्थः केचि द्राक्षाक्षेत्रान् रोपयित्वा ३३
 तत्तत्तुदिंशु वार्षीं विधाय तन्मध्ये द्राक्षाक्षेत्रमस्थापयन् मन्त्रं च निर-
 मिमीत ततः कृषीबलेषु तत्क्षेत्रं समर्थं स्वयं दूरदेशं गतवान् । ततः फला- ३४
 समर्थ उपस्थिते स फलानि प्राप्तुं कृषीबलनामस्तिकं स्वदासान् प्रेषित-
 वान् । किन्तु कृषीबलास्वदासान् धृत्वा कञ्चन प्राचरन् कञ्चन पाषाणैरघ्नन् ३५
 कञ्चन चाबध्नुः । ततः सोऽधिपः प्रथमतोऽधिकदासान् प्रेषयत् किन्तु ते ३६
 त्वान् प्रत्यपि तथैवाचरन् । ततो मत्पुत्रे गते तमादरिष्यन्तीति वदन् च ३७
 स्वपुत्रं तेयामस्तिकं प्रेषयामास । किन्तु ते कृषीबलाः तत्पुत्रं दृष्ट्वा परस्पर- ३८

मिति मन्त्रयामासुः, एष उत्तराधिकारी, आगच्छत वचनेन ह्यनाधिकारं
 ३८ स्वीयं करवामहे । ततस्तो तं धृत्वा द्राक्षाक्षेणाद् वद्विकृतावधिषुः । यदा
 ३९ द्राक्षाक्षेवपतिरागमिष्यति तदा तान् कृषीवसान् किं करिष्यति ? ते प्रत्य-
 ४० बोधन् तान् पापिभो महाधातनया हनिष्यति ये च समये फलानि
 ४१ दास्यन्ति तादृक्कृषीवसेषु क्षेत्रं समर्पयिष्यति । तदा धीशूस्तान् अवादीत्
 'स्वपतयः करिष्यन्ति यावान् यन्तु तुष्टकम् ।

प्रधानप्रसारः कोणे सख्यं संभविष्यति ।

एतत् कर्म परेशस्याद्भुतं नो दृष्टितो भवेत् ।

४२ धर्मपुस्तके लिखितमिदं वचनं युष्माभिः किं नापाठि ? अतो युष्मानहं
 वदामि युष्माकं समीपाद् ईश्वरस्य राज्यं नायिष्यते फलोत्पादकेभ्योऽन्य-
 ४३ देशेभ्यो दायिष्यते च । यो जन एतस्मिन् दृष्टदि पतिष्यति तं भक्ष्यति
 ४४ किन्तु यदुपर्येष पतिष्यति तं धूलिवत् चूर्णयिष्यति । तदानीं प्रधान-
 धाजकैः फिहृशिभिश्च तस्मिन् दृष्टान्ते अन्ते सति स तेषु कथितवान्
 ४५ इति बुद्ध्वा ते तं धर्तुं चेष्टितवन्तः, किन्तु लोकेभ्यो भयं कृतवन्तः अतो
 लोकास्तं भविष्यदादिनं विदुः ।

२२ द्वाविंशोऽध्यायः ।

१ राजपुत्रविवाहदृष्टान्तः २५ राजकरदानोपदेशः २२ भ्रातृभ्रातृदुस्त्रानोपदेशः
 २४ सुकात्रानिर्णयः ३१ छोटस्य सखिन् धिक्कमिनां निघनरत्नम् ।

१ तदनन्तरं धीशू दृष्टान्तेन पुनस्तान् अवादीत् स्वर्गराज्यम् एतादृश-
 २ राजस्य समं, यो निजं पुत्रं विवाहयन् सर्व्वनिमन्त्रलोचजनान् आह्वातुं
 ३ दासान् प्रेषयामास, किन्तु त आगन्तुं नैच्छन् । ततो राजा पुनरन्यान्
 ४ दासान् इत्युक्त्वा प्रेषयामास निमन्त्रितान् वदत, पश्यत मदीयभोज्यं
 ५ सञ्चितमास्ते स्त्रीयष्टपादीन् पुष्टजनान्सु मारयित्वा सर्व्वभक्ष्याणि सञ्जित-
 ६ वान् धूर्ध्वं विवाहम् आगच्छत । तथापि तेऽज्ञाय कश्चित् स्वक्षेत्रं कश्चित्
 ७ वाणिज्यं प्रतीत्य स्वस्वपथं गतवन्तः । केचित् तस्य दासान् धृत्वा दौर्जन्यं

अवहरन्तस्त्रान् अवधिषुः। ततः स राजा तदात्तां निशम्य महाक्रोधेन च
 सैन्यानि प्रहित्य तान् बधकान् हत्वा तेषां पुरं दाहयामास। पश्चाद् ८
 राजा स्वभृत्यान् उवाच, विवाहीयभोज्यं सञ्जीकृतमस्ति किन्तु निम-
 न्निता-भ धोम्या अतो यूयं राजपथं गत्वापरान् यावतो जनान् पश्यथ
 तावत् एव विवाहीयभोज्यं निमन्त्रयत। ततस्ते दासा मार्गं गत्वा भद्रा- ९
 भद्रान् यावतो लोकान् ददृशुस्तावतः संगृह्णानिन्युः, तेनाभ्यामतजनै
 विवाहगृहं पूर्णं चक्रे। तदा स राजा आगतान् द्रष्टुमभ्यन्तरम् आगत्य तत्र ११
 विवाहीयवाससा विहीनमेकं विलोक्य जगाद हे मित्र त्वं विवाहीयवसनं १२
 विना कुतोऽत्र प्रतिष्ठवान्? ततः स निरुत्तरो बभूव। तदानीं राजा सह- १३
 चरान् आदिदेश, अस्य करचरणानि बद्धा यत्र रोदनं दन्तघर्षश्च
 जायते तत्र वहिरन्धकारे निःक्षिपत। इत्यम् आहूतानां बज्रलेऽपि मनो- १४
 नीतानामल्पत्वं जायते।

तदनन्तरं फिरुगिर्गो गत्वा केन प्रकारेण तं कथनोच्चाथेपातयन्ति, इति १५
 मन्त्रधिला हेरोदीयलोकैः साङ्खं निजशिष्यान् प्रहित्य तमवादन्यु, हे १६
 गुरो भवान् मृत्युः सत्यमेनेश्वरपथम् उपदिशति च तत्र कमपि नानुहन्ति
 कमपि भुञ्जं नापेक्षते च तद् वयं जानोमः। अतः कैसरराजाय करो- १७
 ऽस्माभिर्देवो न वेत्यत्र भवतः कीदृमोघो जायते? तद् वदतु। धीश्रुतेषां १८
 सलतां बुद्ध्यावादीन्, रे कपर्दिनः कुतो यूयं मां परीचध्वे? करमुद्रां मां
 दर्शयत। तदनन्तरं ते मुद्रायाश्चतुर्थपादमेकं तस्य समीपमानोतवन्तः १९
 तदा स तान् अपृच्छत्, इयं मूर्तिः कस्य? इदं नामधेयश्च कस्य? ततस्ते २०
 कथितवन्तः कैसरस्य राज्ञः। ततः स उक्तवान् कैसरस्य द्रव्यं कैसराय २१
 दत्त, ईश्वरस्य द्रव्यम् ईश्वराय दत्त। एतद्वाक्यं निशम्य ते जना २२
 विस्मयं प्राप्य तं परित्यज्य गतवन्तः।

तदानीं सिद्धकिर्गोऽर्थात् शशनाश्रोत्र्यामं भवतीति ये वदन्ति ते २३
 धीश्रुमुंगागम्याप्राप्तुः, गुरो कस्य न मानुषस्यैश्वरपत्न्यो विद्यते तदा तद्- २४
 आता ततस्त्वैवं विवदन् आतुर्धममुत्पादयिष्यतीति मुखा आदिशत्।

२५ किञ्चिद्भावं केचित् सप्तशेदरा चासन् तेषां ज्येष्ठः कन्यामेकाम् उदवाह
 २६ मृतिकासौ स्त्रिय निरपत्यत्वात् तां जायां स्वभ्रातरि समर्पयत् । द्वितीय-
 २७ कृतीयादिसप्तमान्तास्तथाकुर्वन् । ज्येष्ठे सापि ममार । मृतोत्पानकासौ
 २८ तस्यभानां जनानां सा कस्य जाया भविष्यति ? यतः सर्वैरेव सोढा ।
 २९ धीशूः प्रत्याचष्ट यूयं धर्मपुस्तकमोक्षरश्नक्तिञ्च न मुञ्चा भान्ताः । उत्था-
 ३० नात् परं ते न विवदन्ति वाग्दत्ताश्च ॥ भवन्ति हि किन्वीश्वरस्य स्वर्ग-
 ३१ दूतादिव भवन्ति । पुन मृतोत्पाने युष्मान् प्रतीश्वरोक्तिरेषा यथाहम् दन्ना-
 ३२ हीम ईश्वर दम्हाक ईश्वरो याकुव ईश्वरस्य इति किं युष्माभिर्नोपाति ?
 ३३ किन्वीश्वरो जीवतां लोकानां प्रभुर्न मृतानां । इति वचनं श्रुत्वा लोक-
 समूहास्तदुपदेशमाश्रित्य ज्ञातवन्तः ।

३४ ततः परं तेन मिदूकिनो निरुत्तरोक्तता इति वार्त्ता निशम्य फिह-
 ३५ शिषु मिलितेषु तेषाम् एको व्यवस्थापको श्रोत्रोः परोचां कर्तुं तं परि-
 ३६ पृष्टवान्, हे गुरो व्यवस्थानां मध्ये काञ्चा श्रेष्ठतरा ? ततो धीशूस्त्वाच
 ३७ त्वं सर्वान्तःकरणेन सर्वप्राणैः सर्वचित्तेन च प्रभो परमेश्वरे प्रेम कुह ।
 ३८ एषा प्रथमा श्रेष्ठतरा चाज्ञा । द्वितीयाज्ञा च तया समा तव समीपवाशिनि
 ३९ स्वस्तिम् इव प्रेम कुह । एतथोरादेशथोरेव सकला व्यवस्था भविष्यदा-
 ४० दिनां वाक्यानाञ्च भारो विद्यते ।

४१ तदनन्तरम् एकस्थाने संस्थितान् फिहशिनी धीशूः परिपृष्टवान्
 ४२ स्त्रोष्टः क इत्यञ्च युष्माकं कीदृग् बोधो जायते ? स च कस्य सन्तानः ? ततः
 ४३ परं ते प्रत्यवदन् दायूदः सन्तान इति । ततः स उक्तवान् तर्हि दायूद
 केन प्रकारेण तं स्वयं प्रभो इति वदति ? यथा,

४४ 'मम प्रभुमिदं वाक्यमवदत् परमेश्वरः ।

तव श्रवणं यावत्पादपोठं करोमि न ।

तावत्कालं मदीये त्वं दक्षपार्श्वं उपाविश ।

४५ यतो दायूद चेत्तं प्रभुं वदति तर्हि स कथं तस्य पुत्रो भवति ? इति प्रतिकुं

४६ तेषां कोपि न शक्तः ; तदारभ्य तं किञ्चित् प्रष्टुं कस्यापि नाधीमः ।

११ अध्याविशोऽध्यायः ।

१ चिकित्साध्यापकानां वाक्यस्य बान्यमे चाचारस्यामे चोपदेशः । ११ तेषां सत्याय-
प्रकाशः १४ चिकित्सासुविभागे भविष्यद्वाक्यम् ।

धीशु लोकांश्चिद्व्याख्यायितुं अथापकफिरुग्निना मुषामने उपवि- १
शन्ति तस्मात् ते धद्यत् मानितुमादिशन्ति तन्मन्त्रं पालयध्वञ्च किन्तु २
तेषां कर्मवत् कर्म मा कुरुत, यतस्तेषां वाक्यमेव सारं कार्यं किमपि नास्ति । ३
तैर्दोषाङ्गगुरुभारो मानुषस्कन्धेषु समर्थते स्वयन्मङ्गल्यापि न धार्यते । ४
तैर्लोकदर्शनमात्रार्थं सर्वकर्म क्रियते वस्तुतो दृश्यलिपिर्विस्तार्य धार्यते ५
स्वस्तेषु च दीर्घग्रन्थि धार्यते भोजनगृहे उद्यन्मानं भजनगृहे मुल्यासनं ६
इहे लोकानां नमस्किन्त्या गुरुत्वभाषणेष्वपि प्रीयते । यूयन्तु गुरुमन्या न ७
भवत यतो युष्माकमेकएव गुरुः स्त्रीष्टो यूयञ्च परस्परभ्रातरः । भुवि कमपि ८
पितरति न मन्वाध्वं यतो युमत्पिता स्वर्गस्य एकएव । यूयं प्रभुमन्या ९
न भवत यतो युष्माकमेकएव प्रभुः स्त्रीष्टः । युष्माकं यः श्रेष्ठः स युष्मान् ११
सेविष्यते । यतो यः स्वमुन्नतं करोति स नतो भविष्यति यस्तु नतं करोति १२
स उन्नतो भविष्यति ।

हा कपयध्यापकफिरुग्निना यूयं मानुषस्वर्गगमनमार्गं सन्ध स्वयं १३
तन्मन्त्रं न प्रविशय प्रवेशेद्यताम् वारयथ । हा कपयध्यापकफिरुग्निनः १४
हृत्ताद् दीर्घं प्रार्थ्य विधवामन्त्रं सप्तश महादण्डं लभ्यध्वे । हा कपय- १५
ध्यापकफिरुग्निन एकं स्वधर्षिणं कर्तुं सिन्धुभुवौ प्रदक्षिणीकुरुय कञ्चन
प्राप्य स्त्रेभ्यो दिगुणनरकपात्रं कुरुत । अन्धपथदर्शका वत यूयंवदत मन्दि- १६
रेण शप्ते किमपि न जायते किन्तु यो मन्दिरस्वर्णेन शपते स बाध्यते । १७
हे मूढा अन्धाश्च स्वर्णस्वर्णपावनमन्दिरयोः किं श्रेष्ठं ? पुन र्ददथ यज्ञवेद्या १८
शप्ते किमपि न जायते किन्तु यो तत्तत्प्रदानेन शपते स बाध्यते । हे मूढा १९
अन्धाश्च दानदानपावनयज्ञवेद्याः किं श्रेष्ठं ? अतः केनापि यज्ञवेद्या शप्ते २०
वेदितव्यमर्थैः श्रूयते केनापि मन्दिरेण शप्ते मन्दिरतस्त्रिवासिभ्यां २१
श्रूयते । केनापि स्वर्गेण सप्ते ईश्वरसिंहासनतदुपनिष्ठाभ्यां श्रूयते । २२

२३ हा कपव्यापकफिरुशिरो यूयं पोदिनामितच्छाजीरकानां दशमांशान्

दत्त्वं किन्तु व्यवस्थाया गुरुन्यायदयाविद्यास्ततास्त्वजय ताः पास्तयित्वा-

२४ सन्ननं युष्माभिः कर्त्तव्यं । हे अन्धमार्गदर्शका यूयं मग्नं वह्निकृत्य महाङ्गं

२५ यस्य । हा कपव्यापकफिरुशिरो यूयं पात्राणां वह्निर्दृष्ट दौराग्र्या-

२६ धर्माभ्यामग्नरन्तु पूर्णमस्ति । हे अन्धफिरुशिरोऽप्ये पात्राणामन्तर्दृष्ट तेन

२७ वह्नित्वा मर्त्यते । हा कपव्यापकफिरुशिरो यूयं शक्नोततमग्नानवत् स्व

२८ यथा श्मशानं वह्निः सुदृश्यमन्तस्तु मृतास्त्रिमलाभ्यां पूर्णं तथा यूयं लोक-

२९ दुष्टौ वह्निर्धार्मिका अन्तस्तु कापव्याधर्माभ्यां पूर्णाः । वत कपव्यापक-

फिरुशिरो यूयं भविष्यदादिश्मशानानि निर्धाय साधुश्मशानानि शोभयथ

३० वदथ च यदि च वधमग्नस्माकं पूर्वपुरुषाणां समये अस्यास्यामर्त्तित इव

३१ भविष्यदादिनां रक्तपातनापराधेन नापरास्यामः । इत्थं यूयं भविष्यद्-

३२ वादिनां घातकानां सन्ताना भवथेति सात्त्वं स्वयमेव प्रदत्त । अतएव

३३ युष्माभिः स्वकोयपूर्वपुरुषाणां परिमाणपात्रं परिपूर्णं कियतां । हे

सर्पाः हे कृष्णसर्पाणां वंशाः यूयं केन प्रकारेण नरकदण्डात् त्राणं

लप्स्यध्वे ।

३४ पश्यताहं भविष्यदादिबुद्धिमदध्यापकान् युष्मानुपप्रेषयिष्ये तेषान्तु-

कियतो हनिष्यथ क्रमे च हनिष्यथ कञ्चन भजनगृहे कशया प्रहरिष्यथ

३५ पुराद् आ पुरं ताडयिष्यथ च; तस्मात् सुपुंहाबिल आ रक्तपातात् मन्दिर-

यश्चवेदिमध्ये युष्मद्भूतविरिखीयपुत्तमिखरोधरक्तपातं यावदत्र देगे यति-

३६ साधूनां रक्तानि पतन्ति तदपराधदण्डा युष्मासु वर्त्तिष्यन्ते । युष्मान् सत्यं

३७ वच्मि विद्यमानलोकेषु ते वर्त्तिष्यन्ते । हे यिरुशालम् हे यिरुशालम् त्वं

भविष्यदादिनो हंसि त्वामुपप्रेषितान् पाषाणै हंसि पचाधः शिशुसं-

३८ पाहिणी कुकुटीवाहं त्वदपत्यानि संगृहीतुं कतिपय ऐच्छं त्वन्तु न सम-

३९ मंशाः । पश्यत युष्मदासभूरुच्छिन्ना त्यज्येते युष्मान् सत्यं वदामि यः पर-

मेशनास्त्रायाति स धन्य इति यावन्न वक्ष्यथ तावन्मां पुन न द्रक्ष्यत ।

२४ चतुर्विंशोऽध्यायः ।

१ मन्दिरनाशस्तु भविष्यद्वाक्यं २ विनाशकायघटनं ३ शिष्यदुःखं ४ शोकपलायनं
५ क्षयाक्षोभानाकुपस्थितिः ६ चिह्नदिदेशदुर्देशः ७ उकुम्बरहस्तदृष्टानां
८ प्रणयकाक्षसमदुर्देशः ९ सप्ततमलोपदेशः १० विद्यास्त्राविद्यास्त्र-
दासदृष्टान्तश्च ।

मन्दिरान् निर्गच्छन्तं शीघ्रं मन्दिरनिर्माणं दर्शयितुं शिष्या आगताः । १
तदा स आस्थान् धूयं किम् एतानि न पश्यथ ? युष्मानहं मयं वच्मि एतज्जि- २
चघने पाषाणोपरि पाषाणैकोपि न स्थास्यति सर्व्वे भुवि पतियन्ति ।

तस्मिन् जैतुनद्रावुपविष्टे शिष्यास्तमुपागत्य निर्जने ऽप्रातः, एता घटनाः ३
कदा भविष्यन्ति ? तदागमयुगान्तयोश्च किं चिह्नं ? तदहं । शीघ्रस्ताना- ४
स्थान् अवधत्त कोपि युष्मान् न भ्रमयेत् । बह्वेवा मन्त्राप्तागमिष्यन्ति ५
रक्षीष्टोहमेवेति वदन्तो ऽनेकान् भ्रमयिष्यन्ति । धूयं संग्रामयुद्धाङ्गभरं ६
शोष्यथ तेनास्थिरा मा भवत, एतान्यवशं घटियन्ते युगान्तस्तु न तदा । ७
वस्तुतो देशविप्लो देशे राज्यविपत्तं राज्यं भविष्यति स्थानेषु दुर्भिक्ष- ८
महामारीभूकम्पा भविष्यन्ति । एतानि दुःखारम्भकानि ।

तदा शोका युष्मान् दुःखानि भोजयितुं परकरेषु समर्पयिष्यन्ति हनि- ९
ष्यन्ति च मन्त्रामहेतो धूयं सर्व्वदेशिनां धृष्ट्या भविष्यथ । बज्रविघ्नमाय १०
परस्परमृतीयिता एकोन्यं परकरेषु समर्पयिष्यति । बज्रमिष्याभविष्यद्- ११
वादिन उपस्थापानेकान् भ्रमयिष्यन्ति । कुकर्षबाहुल्यादनेकेषां प्रेम शीतलं १२
भविष्यति । यस्तु शेषं यावत् धैर्य्यं धरिष्यति स चायिष्यते । सर्व्वदेशिनः १३
प्रति साक्ष्यार्थं राज्यीयेतदार्ता जगति प्रचारिष्यन्ते तथा सति युगान्तो १४
भविष्यति ।

अतो यत् सर्व्वनाशिघृण्यवस्तु दानियेलभविष्यदादिनोक्तं तद् यदा- १५
पुण्यस्थानोपस्थितं द्रक्ष्यथ (यः पठति स बुध्तां) तदा ये चिह्नदिदेशे १६
तिष्ठन्ति ते गिरीन् प्रति पलायन्तां यश्च गृहोपरि तिष्ठति स मृह्यात् १७
किमप्यानेतुमधो नावरोह्यतु यः क्षेत्रे तिष्ठति सोपि वस्त्रमानेतुं न परा- १८
वर्त्ततां । तदा गर्भवतीस्तन्वदात्रीणां दुर्गतिर्भविष्यति । अतो युष्माकं १९

२० पलायनं प्रीतकाले विश्रामवारे वा न भवतीत्यर्थं प्रार्थयध्वं । आ जगदा-
 २१ रन्मात् सादृक्केशो न जातः तादृक् तदा भविष्यति । तत्केशकाशे
 २२ न्यूनं न कृते कस्यापि प्राणिनो रक्षा न भविष्यति मनोनीतानान् कृते
 स कालो न्यूनयिष्यते ।

२३ पश्य खीष्टोचास्ति वा तत्रास्ति तदा चेत् कश्चिदिति वक्ष्यति तथापि
 २४ न प्रतीत । यतो मृषाखीष्टभविष्यद्वादिन उपस्थाय महाचिह्नाद्भुत-
 लक्षणानि प्रकाशयिष्यन्ति चेत् सम्भवति तर्हि मनोनीतानपि भ्रमयि-
 २५ ष्यन्ति । पश्यत घटनातः प्राक् युष्मान् ज्ञापितवान् । अतः पश्यत से प्रान्त-
 २६ रेस्तीत्युक्तेऽपि मा वहि याति वा पश्यत सोन्तःपुरेस्तीत्युक्तेऽपि मा प्रतीत ।
 २७ यथा तडित् प्राच्या निर्गत्य पश्चिमां यावत् प्रकाशते तथा मनुजपुत्र-
 २८ एष्यति । यत्र श्वोस्ति तत्र मृगमिलन्ति ।

२९ तत्केशात् परं भानुभा लोप्यते चन्द्रेऽपि न भास्यति नाकाङ्गानि
 ३० पतिष्यन्ति ग्रहाश्च विचलिष्यन्ति । तदाकाशे मनुजपुत्रं द्रक्ष्यते
 स्वशक्तिमद्वातेजोभि र्भेदाखण्डं मनुजपुत्रं नाकेनायान्तं दृष्ट्वा मन्त्राः सर्व-
 ३१ वंशीया विलपिष्यन्ति । तदा तेन प्रेषिता महाशब्दद्वारीवादकदूता
 नभोधस्यजगच्चतुर्दिशस्तन्मनोनीतान् संगृहीष्यन्ति ।

३२ उमन्वरपादपाद् दृष्टान्तं यूयं शिष्यध्वं यदा स उडुम्बर पादपो
 ३३ नवीनं शाखापक्षावादि परिगृह्णाति तदानां योऽसमयः समीपागतइति
 यूयं प्रजानीय तथैवैता घटनाः संदृष्ट्वा तत् समयः समुपस्थितः परिज्ञा-
 ३४ स्यथ । अहं युष्मान् सत्यं वदामि इदानीन्तनलोकानां मरणात् पूर्वं तानि
 ३५ सर्वाणि सम्यग् घटिष्यन्ते । आकाशप्रथियो विचलितयोः सत्योरपि
 मदीयं वचनं नैव विचलिष्यति ।

३६ मत्तातादन्यस्तद्दिनदण्डौ ज्ञापयितुं न शक्तः स्वर्गोद्यदूताश्च न ।
 ३७ नोदनामके सति यथाभूत् तथा मनुजपुत्रागमेऽपि भविष्यति । वस्तुतो
 ३८ जलाज्ञावनात् प्राक् यावन् मोहः पोतं नारोहत् आम्नाविजलमेत्य सर्व-
 ३९ नानयत तावद् यथा जना भोजनपानविवह्नविवाहनेषु प्रावर्त्तन्त तथा

मनुजपुत्रागमेऽपि भविष्यति। तदा चेवस्वयो दैत्यैरेकाधारिष्यतेऽन्य- १०
स्वच्छते। पेषणीपिषत्यो धैषितैरेका धारिष्यतेऽन्या त्यच्छते। ११

युगप्रभुः कुत्र दण्ड आयास्यतीति न वित्य तस्मात् मचेतनास्तिष्ठत। १२
कुत्र यमि स्तेन आयास्यतीति गृही चेद् वेत्ति तर्हि जायत्सन्धिं कर्त्त- १३
यितुं वारयति तद् वित्य। दूयमपि सज्जध्वं यद् घटिकायां न बुध्यते १४
तदैव मनुजपुत्र एष्यति।

स्वपरिवारान् समये भोजयितुं प्रभु धै दासमध्यक्षं करोति तादृग्- १५
विश्वाख्यो बुद्धिमान् कः। प्रभुरेत्य धं दासं तथा कुर्वन्तं पश्यति स धन्यः। १६
अहं युष्मान् मत्वं प्रवदामि स प्रभुस्तं दासं स्वकीयसर्वस्वाधिपतिं १७
करिष्यति। अपरं प्रभु विलम्बेन समागमिष्यतीति चिन्तयित्वा यस्तु १८
दुष्टोदासः स्वसहदासान् प्रहृन्तुं मत्तजनैश्च साकं भोक्तुं पातुञ्च संप्रवर्त्तते १९
स दासो यदा नैवापेक्षां करोति यच्च दण्डं नैव जानाति तस्य प्रभुस्तदैव २०
समुपस्थास्यति तच्च दासं दण्डयित्वा यच्च रोदनं दत्तौ दैन्तधर्षणञ्च प्रजा- २१
येते तत्र स्थाने कपटिभिर्जनैः शार्ङ्गं तस्य दशां निरूपयिष्यति।

२५ पञ्चविंशोऽध्यायः।

१ दशकन्यादृष्टान्तः १४ दूरदेशगतोत्तमर्णदासयोर्दृष्टान्तः १९ विचारकाक-
कथनञ्च।

प्रदीपान् आदाय वरं साक्षात् कर्त्तुं गतदशकन्याभिः स्वर्गराज्यस्य १
साध्यं भावि। तत्कन्यानां पञ्च बुद्धिमत्यः पञ्च निर्बुद्धयः। निर्बुद्धयः प्रदीपैः २
सह तैलं नानयन् सुबुद्धयस्तु प्रदीपान् पात्रे तैलञ्चानयन्। वरे विल- ३
म्बिते सर्व्वा निद्रां गताः। अर्द्धरात्रे वर आगच्छति तं साक्षात् कर्त्तुं ४
यातेति रवेभूत् ताः कन्या उत्थाय प्रदीपान् समसज्जयन्। तदा निर्बुद्धयः ५
सुबुद्धीरवदन् तैलं दत्तास्मात् प्रदीपा निर्वृन्ति स्म। तदनन्तरं सुबुद्धयः ६
कन्याः प्रत्यवदन् तैले दत्ते मति यदि युष्माकमस्माकञ्च तैलानाम् अन्यथा ७
जायते; तस्माद् गत्वा स्थायि विप्रेभ्यस्तैलं दूयं क्षिणीत। ततः परं तासु कन्यासु ८
तैलं कर्त्तुं गतासु सतीसु वरः समागच्छत् तदा यास्तु सुसज्जिता आसन् ९